

โรงเรียนดีดี

ที่พึ่งทางการศึกษา ช่วยไขปัญหาให้ทุกคน SchoolDD.com

บทที่ 3

แรง มวล และกฎการเคลื่อนที่

บทที่ 3

แรง มวล และกฎการเคลื่อนที่

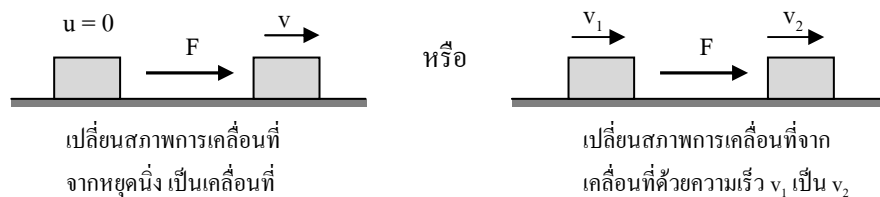
จากบทเรียนที่ผ่านมาเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะของการเคลื่อนที่ ในบทเรียนนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับเหตุผลที่ทำให้การเคลื่อนที่เป็นไปตามที่เห็น ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจต่อการเคลื่อนที่ อธิบายด้วยกฎเกณฑ์ว่าทำไมการเคลื่อนที่จึงเป็นเช่นนั้น เนื้อหาที่จะได้เรียนประกอบด้วยเรื่อง แรง มวล น้ำหนัก กฎการเคลื่อนที่ของนิวตัน แรงเสียดทาน และกฎแรงดึงดูดระหว่างมวลของนิวตัน

3.1 แรง, มวล และ น้ำหนัก

ก่อนอื่นมาดูความหมายทางฟิสิกส์ของคำว่า แรง มวล และน้ำหนัก จะมีความแตกต่างจากที่เรา รู้ คุ้นเคยอยู่ อย่างเป็นบ้าง ในชีวิตประจำวันเรามักใช้ น้ำหนัก เป็นมวล เช่น บอกว่าฉันหนัก 45 กิโลกรัม จริงๆแล้วต้องบอกว่าฉันมีมวล 45 กิโลกรัม หนัก 450 นิวตันถึงจะถูกต้องตามหลักฟิสิกส์ครับ

แรง (Force) “F” หมายถึง ปริมาณที่กระทำกับวัตถุแล้วทำให้วัตถุเปลี่ยนสภาพการเคลื่อนที่ เช่น ผลักกล่อง ใบบินที่วางอยู่บนพื้นให้เคลื่อนที่ ตีลูกเทนนิสที่วิ่งสวนทางเข้ามาทำให้ลูกเทนนิสมีความเร็วเปลี่ยนไป เป็นต้น แรงเป็นปริมาณเวกเตอร์มีหน่วยเป็นนิวตัน (N)

“ความหมายของแรงที่แปลงให้เป็นรูปภาพ”

มวล (Mass) “m” หมายถึง ปริมาณที่วัตถุต้านสภาพการเคลื่อนที่ เป็นปริมาณสเกลาร์มีหน่วยเป็นกิโลกรัม (kg)

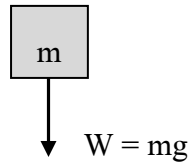

“ความหมายของมวลให้นึกถึง เอามือผลักกระสอบทราย เปรียบเทียบกับผลักกระสอบผ้า กระสอบทรายจะต้านการเคลื่อนที่มากกว่ากระสอบผ้า เพราะมีมวลมากกว่า”

น้ำหนัก (Weight) “w” หมายถึง แรงดึงดูดของโลกที่กระทำต่อวัตถุ โดยมีขนาดเท่ากับมวล m คูณด้วยความเร่ง g มีทิศทางเดียวกับทิศทางของความเร่ง g คือพุ่งเข้าสู่จุดศูนย์กลางของโลก และมีหน่วยเป็น นิวตัน (N)

“ให้นึกถึงภาพนี้เวลาพูดถึง น้ำหนัก”

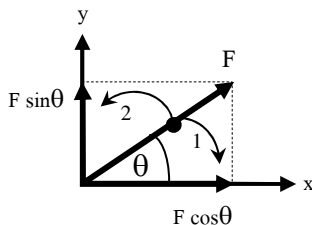

ข้อสังเกต

- น้ำหนักเป็นแรงชนิดหนึ่ง (= แรงดึงดูดของโลก)
- วัตถุก้อนเดียวกันจะมีมวลคงเดิมเสมอไม่ว่าจะอยู่บนโลก หรือดวงจันทร์ ส่วนน้ำหนักจะเปลี่ยนไปตามค่าความโน้มถ่วง g ของโลก หรือของดวงจันทร์
- แรงเป็นปริมาณเวกเตอร์ การรวมแรง เพื่อหาแรงลัพธ์ ใช้วิธีหางต่อหัว เช่นเดียวกับการรวมเวกเตอร์ดังได้เรียนในบทที่ 2

องค์ประกอบของแรงในระบบพิกัดฉาก

ในกรณีที่แรงกระทำกับวัตถุในทิศทางทำมุมกับแนวแกนในระบบพิกัดฉาก เช่นแนวแกน $x - y$ เราสามารถแตกแรงออกเป็นองค์ประกอบของแรงในแนวแกนซึ่งตั้งฉากกันดังนี้

องค์ประกอบของแรง F ในแนวแกน x คือ $F \cos \theta$
 องค์ประกอบของแรง F ในแนวแกน y คือ $F \sin \theta$

เริ่มแรกนึกภาพแรง F เอียงทำมุม θ กับแกน x แยกแรง F ในแนวแกน x ได้โดยสายตาจับที่เส้นแนวแรง F แล้วกวาดลงมาตามทิศทาง 1 มาที่แกน x จะได้ $F \cos \theta$ ส่วนแนวแกน y ก็ทำเช่นเดียวกัน กวาดสายตาไปตามทิศทาง 2 จะได้ $F \sin \theta$ จะสังเกตได้ว่าด้านประชิดมุมจะได้ค่าผลคูณของแรงกับ $\cos \theta$ ส่วนอีกด้านซึ่งตั้งฉากกันจะได้ค่าผลคูณของแรงกับ $\sin \theta$ เสมอ...ถ้าแรง F เอียงทำมุม α กับแกน y ลองแตกแรงให้สัมพันธ์กับมุม α แล้วตรวจเช็คดูว่าได้ผลลัพธ์เท่ากรณีแรกหรือไม่..หรือทดลองมุมจริง ๆ เลขก็ได้ เช่น $\theta = 30^\circ$, $\alpha = 60^\circ$ (ได้ $F \cos 30^\circ = F \sin 60^\circ$ และ $F \sin 30^\circ = F \cos 60^\circ$ ไหมครับ?) ไปฝึกซะให้คล่องครับ!

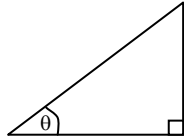
ข้อสังเกต

- การแตกแรงเป็นแรงองค์ประกอบในแนวตั้งฉากกัน ให้คิดเหมือนกับว่าแรงเดิมแปลงร่างเป็นสองแรงไปแล้ว (หายตัวไป) และจะไม่นำมาเกี่ยวข้องกับการคำนวณอีกต่อไป
- ปริมาณเวกเตอร์อื่น ๆ เช่นการกระจัด ความเร็ว ความเร่ง ฯลฯ สามารถแตกออกเป็นองค์ประกอบในระบบพิกัดฉากได้ด้วยวิธีการเช่นเดียวกันกับแรง

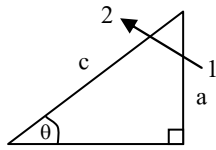

การหาค่า $\sin$, $\cos$, $\tan$ โดยใช้เทคนิคภาพในใจ

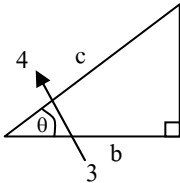
เทคนิควิธีการหาค่า $\sin$, $\cos$, $\tan$ ของมุมที่ใช้บ่อย ๆ เช่น 30° , 60° , 37° , 53° และ 45° นักเรียนมีวิธีหาค่า $\sin$, $\cos$, $\tan$ ของมุมต่าง ๆ อย่างไรครับ มีใครยังใช้วิธีแบบนกแก้วนกขุนทอง ท่องชนิดนก นกชนิดอยู่ไหมครับ ลองมาใช้เทคนิคภาพในใจแบบไม่ต้องท่อง แต่จำได้ขึ้นใจจนฝังอยู่ในจิตใต้สำนึก สามารถงัดออกมาใช้ได้ทันทีที่ต้องการ แบบมั่นใจไม่มีผิด ลองนำไปใช้ดูเป็นประโยชน์มากครับ

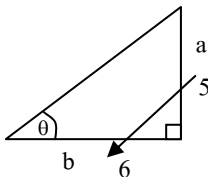
ก่อนอื่นให้นึกภาพในใจเป็นรูป สามเหลี่ยมมุมฉาก

ค่าของ $\sin\theta$ หาได้โดยใช้ตากวาดไปตามแนว 1→2 นึกตามว่าด้านนี้หาร ด้านนี้ นั่นคือ $\sin\theta = a/c$

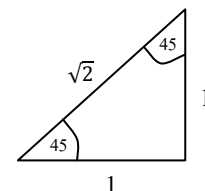
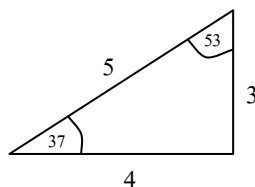
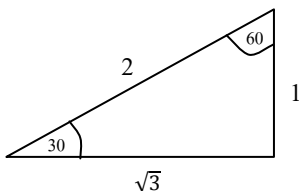
ค่าของ $\cos\theta$ หาได้โดยใช้ตากวาดไปตามแนว 3→4 นึกตามว่าด้านนี้หาร ด้านนี้ นั่นคือ $\cos\theta = b/c$

ค่าของ $\tan\theta$ หาได้โดยใช้ตากวาดไปตามแนว 5→6 นึกตามว่าด้านนี้หาร ด้านนี้ นั่นคือ $\tan\theta = a/b$

สำหรับค่าส่วนกลับของ $\sin$, $\cos$, $\tan$ ก็สามารหหาได้ทำนองเดียวกันโดยกลับทิศลูกศรดังกล่าว เห็นไหมครับว่าง่ายกว่าวิธีท่องจำเยอะเลย ลองฝึกคุณะครับจะฝึกตอนไหน เวลาใดก็ได้ทั้งนั้น เพราะไม่ต้องใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือ เป็นภาพในใจแค่นี้ก็คิดตามก็ทำได้แล้ว

นี่ลองมาดูค่าความยาวแต่ละด้าน ของรูปสามเหลี่ยมมุมฉากที่มีมุมประกอบมุมฉากเป็น 30° , 60° , 37° , 53° และ 45°

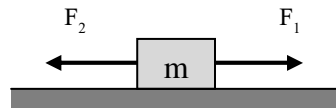
ถ้านักเรียนจำภาพสามเหลี่ยมมุมฉากทั้งสามรูปนี้ได้ ก็สามารถหาค่า $\sin$, $\cos$, $\tan$ ของมุม 30° , 60° , 37° , 53° และ 45° ได้โดยใช้วิธีเทคนิคภาพในใจดังกล่าวไปแล้ว ง่ายไหมครับ

ตัวอย่างที่ 1

แรง $F_1 = 3 \text{ N}$ และ $F_2 = 4 \text{ N}$ กระทำกับวัตถุมวล m ดังรูป จงหาขนาด และทิศทางของแรงลัพธ์

ก.

สมมติ แรงเป็น + มีทิศไปทางขวา

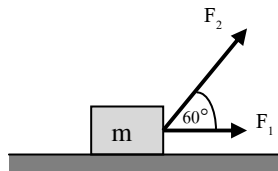
$$F_{\text{ลัพธ์}} = F_1 - F_2$$

$$= 3 - 4$$

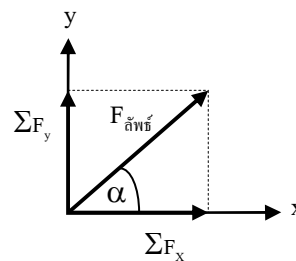
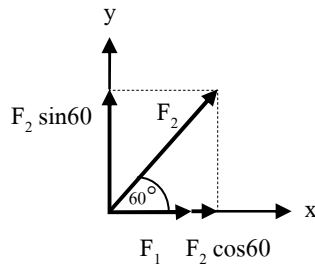
$$= -1 \quad (\text{ค่าติดลบ - แสดงว่าทิศตรงข้ามกับที่สมมติใช้ไหมครับ})$$

$\therefore$ แรงลัพธ์มีขนาด 1 N มีทิศไปทางซ้ายมือ **Ans**

ข.

แตกแรง F_2 ออกเป็นแรงในแนวแกน x และแกน y แล้วนำมารวมกับแรง F_1 จะได้

ผลรวมของแรงในแนวแกน x $\Sigma F_x = F_1 + F_2 \cos 60$

$$= 3 + 4 \left(\frac{1}{2}\right)$$

$$= 5 \text{ N}$$

ผลรวมของแรงในแนวแกน y $\Sigma F_y = F_2 \sin 60$

$$= 4 \left(\frac{\sqrt{3}}{2}\right)$$

$$= 2\sqrt{3} \text{ N}$$

$$F_{\text{ลัพธ์}} = \sqrt{\Sigma F_x^2 + F_y^2}$$

$$= \sqrt{5^2 + (2\sqrt{3})^2}$$

$$= 6.08 \text{ N}$$

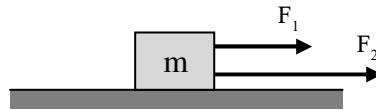

∴ แรงลัพธ์มีขนาด 6.08 N **Ans**

$$\text{ทิศทางของแรงลัพธ์หาได้จาก } \tan \alpha = \frac{\Sigma F_y}{\Sigma F_x} = \frac{2\sqrt{3}}{5} = 0.7$$

$$\therefore \alpha = \tan^{-1} 0.7 \quad \mathbf{Ans}$$

ก.

$$\begin{aligned} F_{\text{ลัพธ์}} &= F_1 + F_2 \\ &= 3 + 4 \\ &= 7 \text{ N} \end{aligned}$$

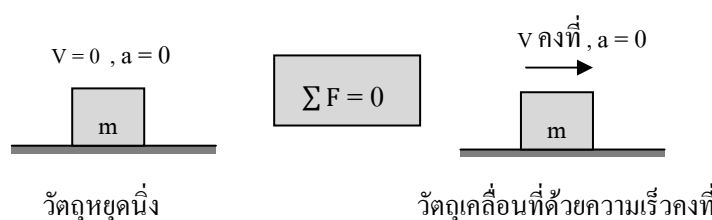
∴ แรงลัพธ์มีขนาด 7 N มีทิศทางไปทางขวามือ **Ans**

3.2 กฎการเคลื่อนที่ของนิวตัน

เซอร์ ไอแซก นิวตัน (Sir Issac Newton) นักฟิสิกส์ชาวอังกฤษ ได้สรุปเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ของวัตถุทั้งที่อยู่ในสภาพอยู่นิ่ง และในสภาพเคลื่อนที่ เป็น กฎการเคลื่อนที่ของนิวตัน ซึ่งสามารถอธิบายให้เข้าใจการเคลื่อนที่ต่าง ๆ ได้ทั้งหมด กฎของนิวตันมี 3 ข้อ ดังนี้

กฎข้อที่ 1	วัตถุจะคงสภาพอยู่นิ่ง หรือ เคลื่อนที่ด้วยความเร็วคงที่ในแนวตรง นอกจากจะมีแรงลัพธ์ซึ่งมีค่าไม่เป็นศูนย์มากระทำต่อวัตถุนั้น
กฎข้อที่ 2	เมื่อมีแรงลัพธ์ ซึ่งมีค่าไม่เป็นศูนย์มากระทำต่อวัตถุ จะทำให้วัตถุเกิดความเร่งในทิศทางเดียวกับแรงลัพธ์ที่มากระทำ โดยขนาดของความเร่งจะแปรผันตรงกับขนาดของแรงลัพธ์ และแปรผกผันกับมวลของวัตถุ
กฎข้อที่ 3	Action = Reaction เมื่อมีแรงกิริยาข้อมมีแรงปฏิกิริยาที่มีขนาดเท่ากันแต่มีทิศทางตรงข้ามกันเสมอ

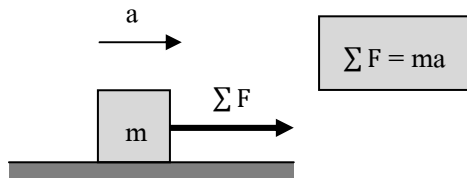
“เทคนิคการจำกฎทั้ง 3 ข้อลองทำดังนี้ครับ”

“กฎข้อที่ 1 วัตถุจะคงสภาพอยู่นิ่ง ให้นึกภาพวัตถุก่อตั้งสี่เหลี่ยมวางนิ่งอยู่บนพื้น หรือ

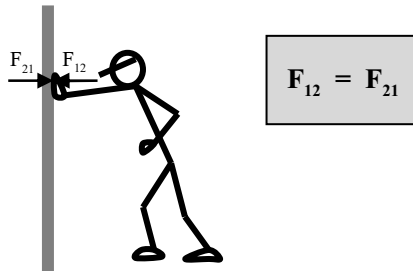

วัตถุเคลื่อนที่ด้วยความเร็วคงที่ในแนวตรง นึกภาพวัตถุกำลังเคลื่อนที่ด้วยความเร็วคงที่ไปบนพื้นลื่น เป็นแนวตรงโดยไม่หยุด หากไม่มีแรงมากระทำทำให้หยุดหรือเปลี่ยนทิศทางไป”

วัตถุมีแรงลัพธ์ขนาดไม่เป็นศูนย์มากระทำ

“กฎข้อที่ 2 เมื่อมีแรงลัพธ์ ซึ่งมีค่าไม่เป็นศูนย์มากระทำต่อวัตถุ จะทำให้วัตถุเกิดความเร่งในทิศทางเดียวกับแรงลัพธ์ที่มากระทำ ให้นึกภาพวัตถุกลิ้งที่ลื่นมวางอยู่บนพื้น มีแรงลัพธ์ ΣF มากระทำทำให้เคลื่อนที่ด้วยความเร่ง a และได้ $\Sigma F = ma$ ”

ออกแรงผลักกำแพง

“กฎข้อที่ 3 Action = Reaction ให้นึกภาพนักเรียนใช้มือผลักกำแพง และรู้สึกว่ามีแรงกิริยาที่มือทำกับกำแพง F_{12} มีขนาดเท่ากับแรงปฏิกิริยาที่กำแพงทำกับมือ F_{21} แต่มีทิศทางตรงข้ามกัน และทำกับวัตถุคนละชิ้นดังรูป

ข้อสังเกต

- แรงคู่กิริยาตามกฎข้อ 3 ของนิวตัน เกิดขึ้นได้ทั้งกรณีวัตถุสัมผัสกัน หรือไม่สัมผัสกันก็ได้ เช่น แรงดึงดูดระหว่างมวล แรงระหว่างประจุไฟฟ้า แรงแม่เหล็ก เป็นต้น
- กฎของนิวตันทั้ง 3 ข้อนักเรียนจำเป็นต้องจำนิยาม และทำความเข้าใจความหมายอย่างแจ่มแจ้ง เพราะในเนื้อหาต่อ ๆ ไปชอบเอากฎทั้ง 3 ไปอ้างอยู่เรื่อย ให้ใช้เทคนิค(ไม่ใช่อาชีพ..?) อย่างที่เคยบอกเวลาจำให้นึกถึงภาพประกอบด้วย จะช่วยให้จำได้ดีขึ้น ไม่ลืมได้โดยง่าย แถมยังเข้าใจความหมายได้ดีขึ้น และเห็นภาพพจน์ชัดเจน

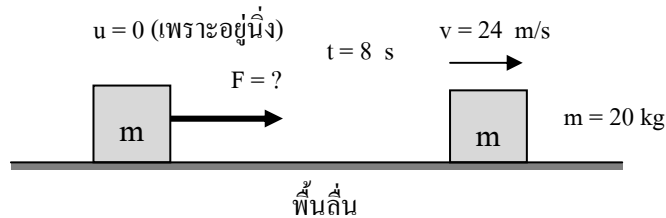
- ▶ ถ้าโลกนี้ปราศจากแรงเสียดทานใด ๆ และไม่มีแรงภายนอกมากระทำ วัตถุที่เคลื่อนที่ในแนวตรงด้วยความเร็วคงที่ค่าหนึ่งตลอดการเคลื่อนที่ จะหยุดการเคลื่อนที่หรือไม่ อธิบายตามกฎของนิวตันได้อย่างไร?
- ▶ ทำไมเมื่อตกจากต้นไม้ก้นกระแทกพื้นจึงรู้สึกเจ็บ เป็นไปตามกฎข้อใดของนิวตัน?
- ▶ เมื่อเลี้ยวซ้ายหรือขวาคนในรถจะเคลื่อนตัวไปอย่างไร?
- ▶ ตามกฎการเคลื่อนที่ของนิวตัน จงพิสูจน์ว่าวัตถุซึ่งตกอย่างอิสระจะมีความเร่ง a เท่ากับ g

ตัวอย่างที่ 2

วัตถุก้อนหนึ่งมีมวล 20 kg เดิมอยู่นิ่งบนพื้นลื่น ต่อมาเมื่อมีแรงมากระทำ ทำให้วัตถุมีความเร็ว 24 m/s ภายในเวลา 8 วินาที จงหาขนาดของแรงนี้

“เทคนิคการทำโจทย์.. วาดรูปตามโจทย์ เขียนแรง และปริมาณต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งที่รู้ค่า และไม่รู้ค่าลงไปให้หมด พยายามแปลงความหมายโจทย์ ให้เป็นรูปให้ได้”

โจทย์ให้หาขนาดของแรง F ซึ่งหาได้จากกฎการเคลื่อนที่ข้อ 2 ของนิวตัน $\Sigma F = ma$

คำว่า ΣF หมายถึงผลรวมของแรง หรือแรงลัพธ์ ที่ทำให้วัตถุเคลื่อนที่ไปในทิศทางเดียวกันกับแรง จากรูปมีแรง F เพียงแรงเดียวที่ทำให้วัตถุเคลื่อนที่ ดังนั้น $\Sigma F = F$ หรือ $F = ma$ --- (1)

“ต้องการหา F รู้ m ไม่รู้ a $\therefore$ ต้องหา a ก่อน”

หาความเร่ง a ได้จาก

$$v = u + at \quad (\text{เรื่องการเคลื่อนที่แนวตรง})$$

$$24 = 0 + a(8)$$

$$a = 3 \text{ m/s}^2$$

แทนค่า $a = 3$ ใน (1) จะได้

$$F = 20(3)$$

$$\therefore F = 60 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

ข้อสังเกต

- จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่าความรู้เรื่องการเคลื่อนที่แนวตรงในบทที่ 2 จะถูกนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาโจทย์ด้วย นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งการเรียนฟิสิกส์ในเนื้อหาต่อ ๆ ไป จะโยงใยเอาความรู้ที่เรียนมาแล้วเข้าด้วยกันเสมอ ดังนั้นนักเรียนควรจะทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนในแต่ละเรื่องให้ชัดเจนถ่องแท้ ไม่ละเลยข้ามไป หรือคิดว่าเรียนจบเรื่องแล้วไม่นำเอาไปใช้อีก เนื้อหาฟิสิกส์จะสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตลอดครับ

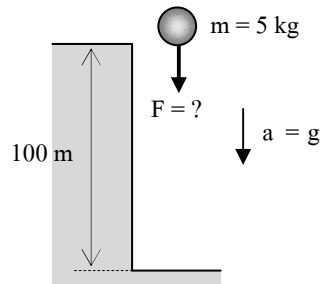

ตัวอย่างที่ 3

วัตถุมวล 5 kg ตกจากตาดฟ้าตึกสูง 100 m อย่างอิสระ จงหาขนาดของแรงที่กระทำกับวัตถุ

วาดรูปตามโจทย์

จากกฎการเคลื่อนที่ข้อสองของนิวตัน $\Sigma F = ma$

$$\text{จะได้ } F = m(g)$$

$$F = 5(10)$$

$$\therefore F = 50 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

ข้อสังเกต

- แรงที่กระทำกับวัตถุที่ตกอย่างอิสระ ก็คือแรงดึงดูดของโลก หรือน้ำหนักของวัตถุนั้นเอง

ตัวอย่างที่ 4

วัตถุหนึ่งถูกแรง 200 N กระทำแล้วทำให้เกิดความเร่ง 10 m/s^2 ถ้าวัตถุก้อนนี้ถูกแรง 100 N กระทำจะเกิดความเร่งเท่าใด

“วาดรูปตาม โจทย์”

สามารถหามวลวัตถุได้จากข้อมูลรูปแรก จาก $\Sigma F = ma$

$$\text{จะได้ } F_1 = ma_1$$

$$\therefore m = \frac{F_1}{a_1} = \frac{200}{10} = 20 \text{ kg}$$

สามารถหาความเร่ง a_2 ได้จากข้อมูลรูปที่สอง จาก $\Sigma F = ma$

$$\text{จะได้ } F_2 = ma_2$$

$$\therefore a_2 = \frac{F_2}{m} = \frac{100}{20} = 5 \text{ m/s}^2 \quad \text{Ans}$$

หรืออาจหาคำตอบได้จากการพิจารณาความสัมพันธ์ของปริมาณที่เป็นปฏิภาคกัน จากสมการ $\Sigma F = ma$

$$\text{หรือ } F = ma$$

เมื่อ m คงที่ จะได้ความสัมพันธ์ $F \propto a$

$$\text{หรือ } \frac{F_2}{F_1} = \frac{a_2}{a_1}$$

$$\text{แทนค่าจะได้ } \frac{100}{200} = \frac{a_2}{10}$$

$$\therefore a_2 = 5 \text{ m/s}^2 \text{ Ans}$$

ตัวอย่างที่ 5

แรงขนาดหนึ่งเมื่อกระทำกับวัตถุมวล m_1 ทำให้เกิดความเร่ง 20 m/s^2 เมื่อแรงขนาดเดียวกันนี้ กระทำกับวัตถุมวล m_2 ทำให้เกิดความเร่ง 5 m/s^2 จงหาอัตราส่วนของมวล m_1/m_2

“วาดรูปตามโจทย์”

ข้อมูลจากรูป จาก $\Sigma F = ma$

$$\text{จะได้ } F = m_1 a_1 \text{ --- (1)}$$

$$\text{และ } F = m_2 a_2 \text{ --- (2)}$$

สมการ (1) = (2) , $m_1 a_1 = m_2 a_2$

$$\therefore \frac{m_1}{m_2} = \frac{a_2}{a_1} = \frac{5}{20} = \frac{1}{4} \text{ Ans}$$

หรืออาจหาคำตอบได้จากการพิจารณาความสัมพันธ์ของปริมาณที่เป็นปฏิภาคกัน จากสมการ $\Sigma F = ma$

$$\text{หรือ } F = ma$$

เมื่อ F คงที่ จะได้ความสัมพันธ์ $m \propto \frac{1}{a}$

$$\text{หรือ } \frac{m_1}{m_2} = \frac{a_2}{a_1}$$

$$\text{แทนค่าจะได้ } \frac{m_1}{m_2} = \frac{5}{20}$$

$$\therefore \frac{m_1}{m_2} = \frac{1}{4} \text{ Ans}$$

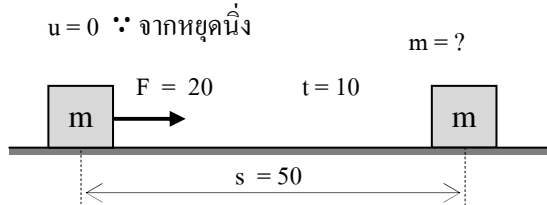
ข้อสังเกต

- จากสองตัวอย่างข้างต้น การหาคำตอบด้วยวิธีหาความสัมพันธ์ของปริมาณที่เป็นปฏิภาคกัน จะได้คำตอบง่าย และรวดเร็วขึ้น ข้อสอบแข่งขันทั่ว ๆ ไป มักออกสอบในแนวนี้ นักเรียนควรฝึกและทำความเข้าใจ ในการสรุปความสัมพันธ์ของปริมาณต่าง ๆ ที่เป็นปฏิภาคกัน (รายละเอียดในบทหน้า) ฝึกให้คล่องมีประโยชน์มากครับ

ตัวอย่างที่ 6

แรงขนาด 20 N กระทำต่อวัตถุก้อนหนึ่งให้เคลื่อนที่จากจุดหยุดนิ่ง ในเวลา 10 วินาที วัตถุเคลื่อนที่ไปได้ 50 m วัตถุก้อนนี้มีมวลเท่าใด

“วาดรูปตาม โจทย์ เขียนแรง และปริมาณต่าง ๆ ลงไป ให้หมด”

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{จะได้ } F = ma \text{ --- (1)}$$

หา m รู้ F ไม่รู้ a ∴ หา a ก่อน

หา a ได้จาก $s = ut + \frac{1}{2}at^2$ (เรื่องการเคลื่อนที่แนวตรง)

$$50 = 0 + \frac{1}{2}a(10^2)$$

$$a = 1 \text{ m/s}^2$$

แทนค่า $a = 1$ ใน (1)

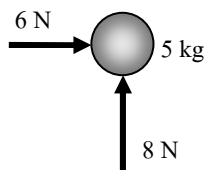
$$F = ma$$

$$20 = m(1)$$

$$\therefore m = 20 \text{ kg} \quad \text{Ans}$$

ตัวอย่างที่ 7

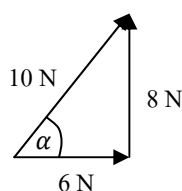
มวล 5 kg ถูกแรง 6 N และ 8 N กระทำในแนวตั้งฉากกันดังรูป จงหาความเร่งของมวลนี้

$$\text{จาก } \Sigma F = ma \text{ --- (1)}$$

หา a รู้ m ไม่รู้ ΣF ∴ หา ΣF ก่อน

หาแรงลัพธ์ ΣF โดยการรวมแรง 6 N และ 8 N แบบทางต่อหัว

ขนาดของแรงลัพธ์

$$\Sigma F = \sqrt{6^2 + 8^2} = \sqrt{100} = 10 \text{ N}$$

ทิศทางของแรงลัพธ์

$$\tan \alpha = \frac{8}{6} = \frac{4}{3}$$

$$\alpha = 53^\circ$$

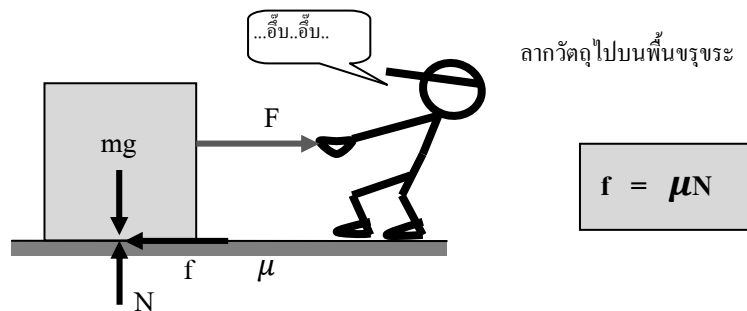

แทนค่า $\Sigma F = 10$ ลงใน (1)

จะได้ $a = \frac{\Sigma F}{m} = \frac{10}{5} = 2 \text{ m/s}^2$ มีทิศทางเดียวกันกับทิศแรงลัพธ์คือทำมุม 53° กับแนวแรง 6 N **Ans**

3.3 แรงเสียดทาน (Frictional force)

แรงเสียดทาน “f” หมายถึง แรงต้านการเคลื่อนที่ที่ผิวสัมผัสของวัตถุ เช่นออกแรงลากวัตถุไปบนพื้น จะรู้สึกว่ามีแรงต้านไม่ให้วัตถุเคลื่อนที่ ซึ่งก็คือแรงเสียดทานที่ผิวสัมผัสของวัตถุกับพื้นนั่นเอง แรงเสียดทานมีทิศทางกับทิศการเคลื่อนที่ของวัตถุ ในชีวิตประจำวันจะมีแรงเสียดทานเข้ามาเกี่ยวข้องตลอดเวลา เช่นการเดิน ต้องอาศัยต้องอาศัยแรงเสียดทานของผิวหนังกับพื้นรองเท้า การเคลื่อนที่ หรือการหยุดของรถต้องอาศัยแรงเสียดทานของผิวหนังกับยางรถยนต์ เป็นต้น

แรงเสียดทาน f มีขนาดเท่ากับสัมประสิทธิ์ความเสียดทานระหว่างผิวสัมผัส μ คูณกับแรงปฏิกิริยา N แรงเสียดทานมีทิศสวนทางกับทิศของการเคลื่อนที่เสมอ

แรงเสียดทานแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงเสียดทานสถิต (Static friction) “ f_s ” เป็นแรงเสียดทานที่เกิดขึ้นเมื่อมีแรงภายนอกกระทำต่อวัตถุ พยายามให้วัตถุนั้นเคลื่อนที่ แต่วัตถุยังไม่เคลื่อนที่ แรงเสียดทานสถิตมีค่าไม่คงตัว จะมีค่าน้อยสุดเป็นศูนย์ และมีค่ามากที่สุดเมื่อวัตถุเริ่มเคลื่อนที่ (หมายถึงยังไม่เคลื่อนที่)
2. แรงเสียดทานจลน์ (Kinetic friction) “ f_k ” เป็นแรงเสียดทานที่เกิดขึ้นเมื่อวัตถุกำลังเคลื่อนที่ มีค่าคงตัวเสมอ

“นึกภาพออกแรงลากวัตถุเริ่มจากแรงเป็นศูนย์. ออกแรงเพิ่มขึ้น ๆ อึ๊บ ๆ เรื่อย ๆ.. ๆ จนวัตถุเริ่มจะขยับแต่ยังไม่ขยับ นักเรียนจะรู้สึกได้ว่าออกแรงไป 0...ถึง $f_s (= \mu_s N)$ นิวตัน และเมื่อออกแรงเกิน f_s นิวตัน วัตถุจะเคลื่อนที่ไปตามทิศทางของแรงลาก แต่ยังคงมีแรงเสียดทานคอยต้านการเคลื่อนที่ มีขนาดคงที่ $f_k (= \mu_k N)$ นักเรียนจะรู้สึกว่าจะมีวัตถุเคลื่อนที่ไปแล้ว จะออกแรงลากน้อยกว่าตอนวัตถุเริ่มเคลื่อนที่ ทำไมถึงเป็นอย่างนั้น?”

ข้อสังเกต

- ที่ผิวสัมผัสเดียวกันสัมประสิทธิ์ความเสียดทานสถิต $\mu_s >$ สัมประสิทธิ์ความเสียดทานจลน์ μ_k เสมอ (ค่าสัมประสิทธิ์ความเสียดทานของผิวสัมผัสแต่ละคู่ดูได้จากหนังสือแบบเรียนของ สสวท.)
- แรงเสียดทานสถิต ไม่จำเป็นต้องมากกว่าแรงเสียดทานจลน์ เสมอไป
- แรงเสียดทานสถิตเมื่อวัตถุเริ่มเคลื่อนที่ ($\mu_s N$) $>$ แรงเสียดทานจลน์ ($\mu_k N$) เสมอ
- แรงปฏิกิริยา N มีทิศตั้งฉากกับผิวสัมผัสเสมอ
- น้ำหนักของวัตถุ $W = mg$ มีทิศตั้งฉากกับศูนย์กลางของโลกเสมอ

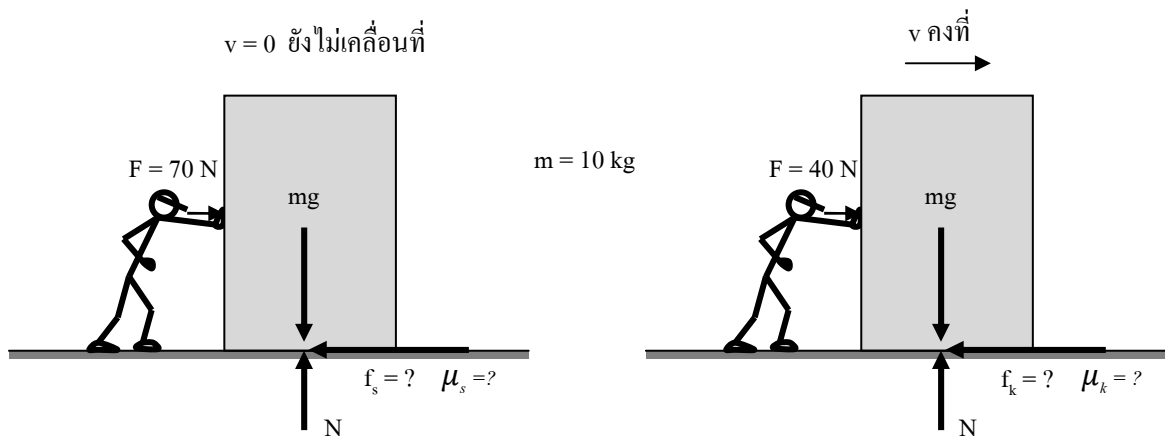
- ▶ ลากวัตถุขึ้นเดียวกันบนพื้นปูกระเบื้องผิวมันกับพื้นถนนคอนกรีตอันไหนจะออกแรงมากกว่ากัน เพราะเหตุใด?

ตัวอย่างที่ 8

ออกแรงในแนวระดับ ผลักกล่องใบหนึ่งมวล 10 kg ให้เคลื่อนที่แบบไกล่ไปบนพื้นราบ กล่องเริ่มเคลื่อนที่เมื่อใช้แรงขนาด 70 N หลังจากนั้นกล่องเคลื่อนที่ไปด้วยความเร็วคงที่ ในขณะที่ใช้แรงผลักขนาด 40 N จงหา

- ก. แรงเสียดทานสถิตสูงสุด และสัมประสิทธิ์ความเสียดทานสถิตระหว่างผิวกล่องกับพื้น
ข. แรงเสียดทานจลน์ และสัมประสิทธิ์ความเสียดทานจลน์ระหว่างผิวกล่องกับพื้น

วาดรูปตามโจทย์ เขียนแรง และปริมาณต่าง ๆ ลงไปให้หมด

- ก. $f_s = ?$, $\mu_s = ?$

แรงเสียดทานที่เกิดขึ้นเมื่อวัตถุเริ่มเคลื่อนที่ คือแรงเสียดทานสถิตสูงสุด f_s

พิจารณาารูปแรก แรงในแนวระดับ $\Sigma F_x = ma_x$

$$F - f_s = ma_x$$

$$70 - f_s = 10(0) \quad (\text{ยังไม่เคลื่อนที่} \therefore a_x = 0)$$

$$\therefore f_s = 70 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

หาสัมประสิทธิ์ความเสียดทานสถิต μ_s จาก $f_s = \mu_s N$ --- (1)

พิจารณาารูปแรก แรงในแนวตั้ง $\Sigma F_y = ma_y$

$$N - mg = ma_y$$

$$N - 10(10) = 10(0) \quad (\text{ไม่เคลื่อนที่แนวตั้ง} \therefore a_y = 0)$$

$$N = 100 \text{ N}$$

แทนค่า $N = 100$ ใน (1)

$$f_s = \mu_s N$$

$$70 = \mu_s(100)$$

$$\therefore \mu_s = 0.7 \quad \text{Ans}$$

ข. $f_k = ?$, $\mu_k = ?$

แรงเสียดทานที่เกิดขึ้นเมื่อวัตถุเคลื่อนที่ไปแล้ว คือแรงเสียดทานจลน์ f_k

พิจารณารูปที่สอง แรงในแนวระดับ $\Sigma F_x = ma_x$

$$F - f_k = ma_x$$

$$40 - f_k = 10(0) \quad (\text{เคลื่อนที่ด้วย } v \text{ คงที่ } \therefore a_x = 0)$$

$$\therefore f_k = 40 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

หาสัมประสิทธิ์ความเสียดทานจลน์ μ_k จาก $f_k = \mu_k N$ --- (1)

พิจารณารูปที่สอง แรงในแนวตั้ง $\Sigma F_y = ma_y$

$$N - mg = ma_y$$

$$N - 10(10) = 10(0) \quad (\text{ไม่เคลื่อนที่แนวตั้ง } \therefore a_y = 0)$$

$$N = 100 \text{ N}$$

แทนค่า $N = 100$ ใน (1)

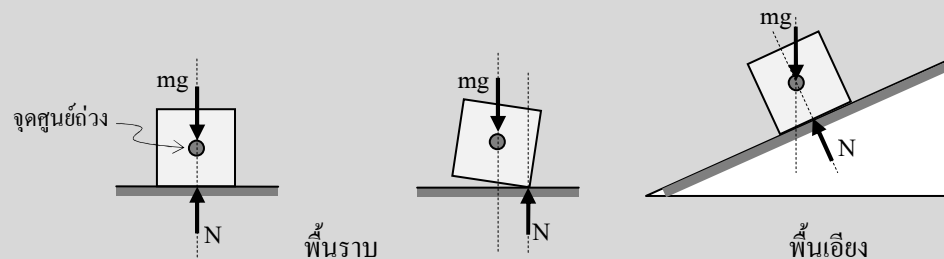
$$f_k = \mu_k N$$

$$40 = \mu_k (100)$$

$$\therefore \mu_k = 0.4 (< \mu_s) \quad \text{Ans}$$

ข้อสังเกต

- หลักการเขียนตำแหน่งของแรงเนื่องจากน้ำหนักวัตถุ mg และแรงปฏิกิริยา N เมื่อวัตถุวางอยู่บนพื้น

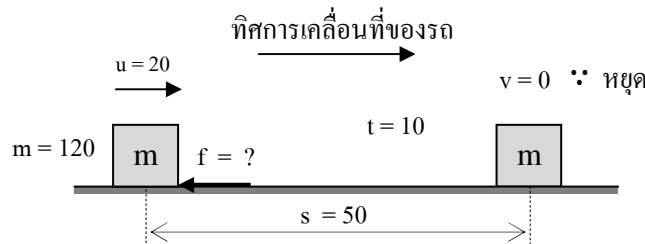
เมื่อวัตถุวางอยู่บนพื้นไม่ว่าจะเป็นพื้นราบหรือพื้นเอียง แนวแรงเนื่องจากน้ำหนักวัตถุ mg จะมีทิศทางลงผ่านจุดศูนย์กลางของวัตถุนั้น ส่วนแรงปฏิกิริยาที่พื้นกระทำกับวัตถุ N จะมีทิศพุ่งเข้าหาวัตถุ และอยู่ในแนวตั้งฉากกับพื้น ณ ตำแหน่งที่สัมผัสกับวัตถุ ในการวาดรูปเพื่อให้สะดวกต่อการคำนวณ อาจเขียนตำแหน่งแรง mg และ N เลื่อนขึ้นลงให้อยู่ในแนวแรง(เส้นประ)ก็ได้

- ค่าสัมประสิทธิ์ความเสียดทานสถิต μ_s หาได้จากแรงเสียดทานสถิตสูงสุด

ตัวอย่างที่ 9

ลังใบหนึ่งมวล 120 kg ตกลงมาจากรถกระบะพ้อค้าที่กำลังแล่นด้วยความเร็ว 20 m/s ถ้าลังใบนี้ไถลตามพื้นถนนไปได้ไกล 50 m จึงหยุด จงหาขนาดแรงต้านทานการเคลื่อนที่ของพื้นถนนที่กระทำต่อลัง

“วาดรูปตามโจทย์ พิจารณาวัตถุคือลัง เคลื่อนที่ไถลไปบนพื้นถนนแล้วหยุด ใส่แรงที่กระทำกับลังและปริมาณที่เกี่ยวข้องลงไป”

ขณะลังตกลงมาจากรถ จะเคลื่อนที่ต่อไปในทิศทางเดียวกันกับรถ โดยมีความเร็วต้น u เท่ากับความเร็วของรถในขณะนั้น ดังนั้น $u = 20$ m/s ลังจะเคลื่อนที่ไถลไปบนพื้นถนนโดยมีความเร็วลดลงเรื่อยๆ จนหยุดเคลื่อนที่ การที่ลังมีความเร็วเปลี่ยนไปแสดงว่ามีความเร่ง(ความหน่วง)เกิดขึ้น เมื่อมีความเร่ง ก็ต้องมีแรงมากระทำตามกฎข้อที่ 2 ของนิวตัน และแรงที่มากระทำ ขณะลังไถลไปจนหยุดนิ่งคือแรงเสียดทานจลน์ระหว่างผิวพื้นถนนกับลัง และมีทิศต้านการเคลื่อนที่ของลัง ถ้าไม่มีแรงเสียดทาน หรือแรงต้านการเคลื่อนที่ใด ๆ ลังจะเคลื่อนที่ต่อไปด้วยความเร็วคงที่เท่ากับ 20 m/s ตามกฎข้อที่ 1 ของนิวตัน

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{จะได้ } f = ma \text{ --- (1)}$$

หา f รู้ m ไม่รู้ a $\therefore$ หา a ก่อน

หา a จาก $v^2 = u^2 + 2as$ (เรื่องการเคลื่อนที่แนวตรง)

$$0 = 20^2 + 2a(50)$$

$$a = -4 \text{ m/s}^2 \quad (a \text{ ติด - เป็นความหน่วงมีทิศตรงข้ามกับ } u)$$

แทนค่า $a = -4$ ใน (1)

$$f = ma$$

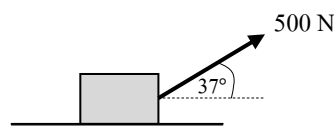
$$f = 120(-4)$$

$$f = -480 \text{ N} \quad (\text{แรงติด - แสดงว่ามีทิศตรงข้ามกับทิศทางเคลื่อนที่ของวัตถุ})$$

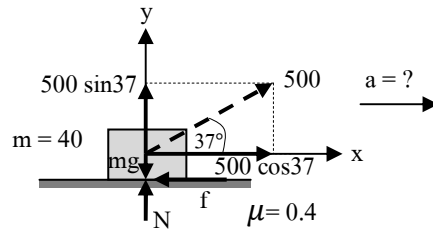
$\therefore$ แรงต้านการเคลื่อนที่ของพื้นถนนมีขนาด 480 N **Ans**

ตัวอย่างที่ 10

ออกแรง 500 N ทำมุม 37° กับแนวระดับดึงรูป ดึงวัตถุมวล 40 kg ซึ่งวางอยู่บนพื้นมีสัมประสิทธิ์ความเสียดทาน 0.4 ให้เคลื่อนที่ไปในแนวระดับ จงหาความเร่งของวัตถุ

“ก่อนอื่น วาดรูปตามโจทย์ เขียนแรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ”

“ในตัวอย่างนี้ค่า สปส. ความเสียดทานที่กำหนดมาให้ เป็นสปส. ความเสียดทานจลน์ แม้โจทย์ไม่ระบุชัดเจนแต่เราต้องรู้เอง เพราะเกิดขณะวัตถุเคลื่อนที่ ถ้าวัตถุไม่เคลื่อนที่จะเป็นสปส. ความเสียดทานสถิต”

เนื่องจากวัตถุเคลื่อนที่ไปในแนวระดับ เพื่อให้ง่ายในการคำนวณ จะแตกแรง 500 N ให้อยู่ในระบบพิกัดฉาก (x-y) ก่อน

พิจารณาแนวระดับ หาความเร่ง a ของวัตถุ

$$\text{จาก } \Sigma F_x = ma_x$$

$$\text{จะได้ } 500 \cos 37 - f = ma \text{ --- (1)}$$

หา a รู้ m ไม่รู้ f ∴ หา f ก่อน

$$\text{จาก } f = \mu N \text{ รู้ } \mu \text{ ไม่รู้ } N$$

พิจารณาแนวตั้ง หาแรงปฏิกิริยา N

$$\text{จาก } \Sigma F_y = ma_y$$

$$\text{จะได้ } N + 500 \sin 37 - mg = ma_y$$

$$N + 500(3/5) - 40(10) = 0 \text{ (ไม่เคลื่อนที่แนวตั้ง } \therefore a_y = 0)$$

$$N = 100 \text{ N}$$

$$\text{แทนค่า จะได้ } f = \mu N = 0.4(100) = 40 \text{ N}$$

$$\text{แทนค่า } f = 40 \text{ ใน (1)}$$

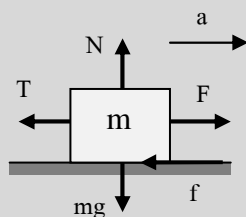
$$500 \cos 37 - f = ma$$

$$500(4/5) - 40 = 40a$$

$$\therefore a = 9 \text{ m/s}^2 \text{ Ans}$$

ข้อสังเกต

- หลักการใช้สมการ $\Sigma F = ma$ ตามกฎข้อ 2 ของนิวตัน ΣF คือผลรวม(แบบเวกเตอร์)ของแรง หรือแรงลัพธ์ที่ทำให้วัตถุมวล m เคลื่อนที่ไปด้วยความเร่ง a ในทิศทางเดียวกับแรงลัพธ์นั้น เพื่อให้ง่ายในการทำความเข้าใจ ΣF อาจให้ความหมายว่าหมายถึงแรงทั้งหมดที่เสริมการเคลื่อนที่ ลบด้วยแรงทั้งหมดที่ต้านการเคลื่อนที่ก็ได้

$$\Sigma F = ma$$

$$F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$F - T - f = ma$$

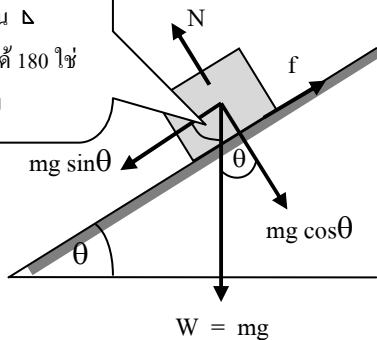
ตัวอย่างที่ 11

แท่งคอนกรีตอันหนึ่ง วางบนแผ่นกระดานยาวที่ทำเป็นพื้นเอียง สัมประสิทธิ์ความเสียดทาน ระหว่างสองผิวมีค่า $\mu_s = 1.0$ และ $\mu_k = 0.80$ จงหาค่ามุม θ ที่พื้นเอียงทำกับแนวระดับที่ทำให้แท่งคอนกรีตเริ่มเคลื่อนที่ และหลังจากเคลื่อนที่แล้วแท่งคอนกรีตจะมีความเร่งเท่าใด ถ้าค่ามุมไม่เปลี่ยนแปลง

“วาดรูปตามโจทย์ เขียนแรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ จะทำให้มองภาพออก และแก้ปัญหาโจทย์ได้ง่ายขึ้นเป็นเทคนิคอีกอย่าง ในการทำโจทย์ฟิสิกส์”

“แรงทั้งหมดเป็นแรงที่กระทำกับวัตถุที่พิจารณา ไม่ใช่แรงที่กระทำกับพื้นหรือสิ่งอื่น จะวิเคราะห์ที่วัตถุและใช้แรงที่กระทำกับวัตถุเท่านั้น เมื่อวาดรูปแล้วจะเห็นว่า มีแรงกระทำกับวัตถุเป้าหมาย 3 แรง คือ แรงเนื่องจากน้ำหนักของวัตถุ $w = mg$ มีทิศตั้งลงเสมอ , แรงเสียดทานของพื้นที่ผิวสัมผัส f ในแนวขนานกับพื้นเอียงทิศขึ้นสวนทางการเคลื่อนที่ของวัตถุที่พยายามเคลื่อนที่ลง , และแรงปฏิกิริยาของพื้น N ในทิศตั้งฉากกับพื้นเอียง จากนั้นแตกแรงเนื่องจากน้ำหนักของวัตถุออกเป็น 2 แนวที่ตั้งฉากกันคือ $mg \sin\theta$ และ $mg \cos\theta$ ดังรูป”

∵ มุมนี้ $90-\theta$ ∴ มุมที่เหลืออีกไปคือ θ
มุมภายใน Δ
รวมกันได้ 180 ไข
ไหมครับ

หามุม θ ที่ทำให้แท่งคอนกรีตเริ่มเคลื่อนที่ แสดงว่าแรงเสียดทานที่เกิดขึ้นเป็นแรงเสียดทานสถิตที่มีค่ามากที่สุด พิจารณาตามแนวเอียงของพื้นจะได้

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } mg \sin\theta - f_s = ma \quad \text{แต่ } a = 0 \quad (\text{ยังไม่เคลื่อนที่})$$

$$\therefore mg \sin\theta = f_s \quad \text{--- (1)}$$

$$\text{หา } f_s \text{ จาก } f_s = \mu_s N \quad \text{รู้ } \mu_s \text{ ไม่รู้ } N$$

พิจารณาแนวตั้งฉากกับพื้นเอียง หาแรงปฏิกิริยา N

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{จะได้ } N - mg \cos\theta = ma$$

$$N - mg \cos\theta = 0 \quad (\text{ไม่เคลื่อนที่แนวตั้งฉากกับพื้นเอียง } \therefore a = 0)$$

$$N = mg \cos\theta$$

แทนค่า N จะได้ $f_s = \mu_s N = 1.0 mg \cos\theta = mg \cos\theta$

แทนค่า f_s ใน (1)

$$mg \sin\theta = mg \cos\theta$$

$$\frac{\sin\theta}{\cos\theta} = 1.0$$

$$\tan\theta = 1.0$$

$$\therefore \theta = 45^\circ \quad \text{Ans}$$

หาความเร่งของแท่งคอนกรีต หลังจากเคลื่อนที่แล้ว แสดงว่าแรงเสียดทานที่เกิดขึ้น เป็นแรงเสียดทานจลน์ พิจารณาตามแนวเอียงของพื้นจะได้

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } mg \sin\theta - f_k = ma$$

$$mg \sin\theta - \mu_k N = ma$$

$$mg \sin\theta - \mu_k (mg \cos\theta) = ma \quad (N = mg \cos\theta)$$

$$10 \left(\frac{1}{\sqrt{2}}\right) - 0.80 (10) \left(\frac{1}{\sqrt{2}}\right) = a \quad (\text{หารด้วย } m \text{ ทั้งสองข้าง})$$

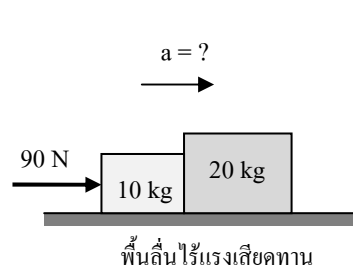
$$\therefore a = \sqrt{2} = 1.414 \text{ m/s}^2 \quad \text{Ans}$$

ข้อสังเกต

- จากโจทย์จะเห็นว่าเราไม่จำเป็นต้องรู้ขนาดมวล m ก็สามารถคำนวณหาคำตอบออกมาได้ ในสมการจะตัดกันหายไปเอง การทำโจทย์ให้นักเรียนวาดรูป เขียนสูตร หรือสมการที่เกี่ยวข้องลงไปก่อน แล้วค่อยกำจัดตัวแปรไปที่ละตัว อย่าคิดว่าโจทย์ไม่ให้ค่ามา ยากทำไม่ได้ ให้ใจเย็น ๆ ค่อย ๆ คิดไปแล้วนักเรียนก็จะทำได้เองครับ

ตัวอย่างที่ 12

ออกแรง 90 N ผลักวัตถุมวล 10 kg ซึ่งอยู่ติดอยู่กับมวล 20 kg ให้เคลื่อนที่บนพื้นลื่นดังรูป จงหา

ก. ความเร่งของมวลทั้งสอง

ข. แรงกระทำระหว่างมวลทั้งสอง

ค. ถ้าแรง 90 N กระทำด้านมวล 20 kg ความเร่งและแรงกระทำระหว่างมวลทั้งสองจะเป็นเท่าไร

ก. ความเร่ง $a = ?$

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

หรือ $F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$

เมื่อคิดทั้งระบบ $m = 10 + 20 = 30 \text{ kg}$ (มองภาพรวมให้มวลเป็นก้อนเดียว)

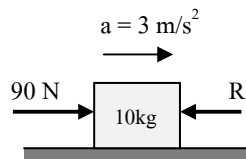
จะได้ $90 = 30(a)$

$\therefore a = 3 \text{ m/s}^2$ **Ans**

ข. แรงกระทำระหว่างมวล R

แยกมวลทั้งสองก้อนออกจากกันเขียนแรงที่กระทำกับมวลแต่ละก้อน

พิจารณาที่มวล 10 kg

“แรงกระทำระหว่างมวล R เป็นแรงคู่กิริยา-ปฏิกิริยา ระหว่างมวลทั้งสอง มีขนาดเท่ากันทิศทางตรงกันข้ามกัน และกระทำกับวัตถุคนละก้อน ตามกฎข้อ 3 ของนิวตัน”

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวระดับ

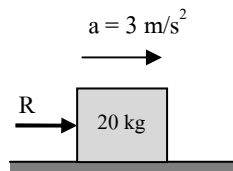
จาก $\Sigma F = ma$

หรือ $F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$

$90 - R = 10(3)$

$\therefore R = 60 \text{ N}$ **Ans**

พิจารณาที่มวล 20 kg

จาก $\Sigma F = ma$

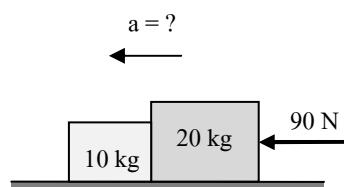
หรือ $F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$

$R = 20(3)$

$\therefore R = 60 \text{ N}$ **Ans** (เท่ากับที่กระทำกับมวล 10 kg)

แรงกระทำระหว่างมวล สามารถหาได้จากการพิจารณาที่มวลก้อนใดก็ได้ จะได้คำตอบเท่ากัน

ค.

หาความเร่ง $a = ?$

จาก $\Sigma F = ma$

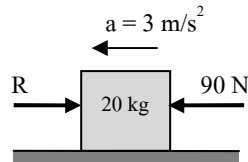
หรือ $F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$

เมื่อคิดทั้งระบบ $m = 10 + 20 = 30 \text{ kg}$

จะได้ $90 = 30 (a)$

$\therefore a = 3 \text{ m/s}^2$ **Ans** (ความเร่งเท่ากัน ไม่ว่าจะผลักด้านใด)

พิจารณาที่มวล 20 kg

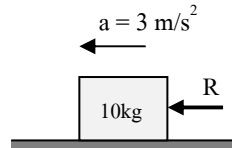
จาก $\Sigma F = ma$

หรือ $F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$

$90 - R = 20 (3)$

$\therefore R = 30 \text{ N}$ **Ans** (แรงกระทำระหว่างมวล ไม่เท่ากับคำตอบข้อ ข.)

พิจารณาที่มวล 10 kg

จาก $\Sigma F = ma$

หรือ $F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$

$R = 10 (3)$

$\therefore R = 30 \text{ N}$ **Ans**

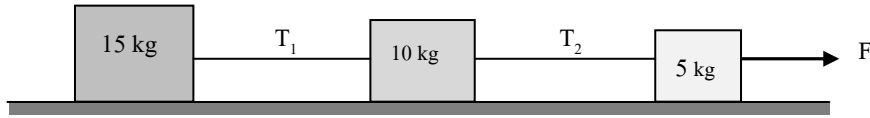
ข้อสังเกต

- ในความเป็นจริง วัตถุวางอยู่บนพื้นจะมีแรงเนื่องจากน้ำหนักของตัวเอง mg และแรงปฏิกิริยาของพื้น N กระทำกับวัตถุด้วย หากแรงทั้งสองไม่มีผลต่อการคำนวณ หรือเกี่ยวข้องกับสิ่งที่โจทย์ต้องการ ก็ไม่จำเป็นต้องเขียนลงไปในรูปแบบก็ได้ แต่เราต้องรู้ว่ามียังแรงทั้งสองกระทำอยู่ด้วย

ตัวอย่างที่ 13

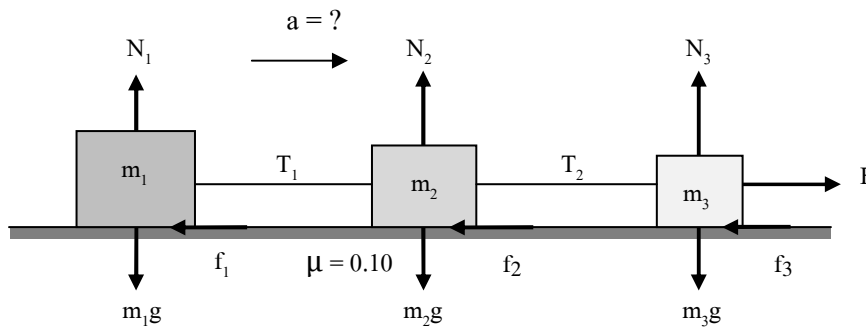
แรง F ขนาด 120 N ดึงมวล 5 kg ซึ่งโยงติดกับมวล 10 kg และ 15 kg ด้วยเชือกเบา จงหาความเร่ง แรงดึงในเส้นเชือก T_1 และ T_2 ถ้าสัมประสิทธิ์ของแรงเสียดทาน $\mu = 0.10$

หาความเร่ง a

พิจารณาทั้งระบบ

“วาดรูปตามโจทย์ เขียนแรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ”

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวระดับ

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } F - f_1 - f_2 - f_3 = ma$$

$$F - \mu N_1 - \mu N_2 - \mu N_3 = (m_1 + m_2 + m_3)a$$

$$120 - \mu(N_1 + N_2 + N_3) = (15 + 10 + 5)a$$

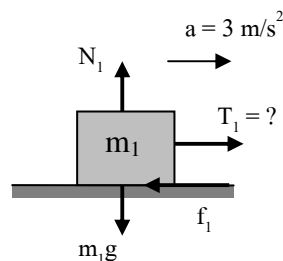
$$120 - 0.1(15(10) + 10(10) + 5(10)) = 30a \quad (\text{แทนค่า } N = mg)$$

$$\therefore a = 3\text{ m/s}^2 \quad \text{Ans}$$

หาแรงดึงในเส้นเชือก T_1

พิจารณาที่มวล 15 kg

“หาแรงดึงเชือก T_1 โดยตัดส่วนต่อระหว่างมวล 10 kg และ 15 kg พิจารณาที่มวล 15 kg ใส่แรงที่กระทำกับ m_1 ลงไป”

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวระดับ

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

หรือ $F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$

จะได้ $T_1 - f_1 = m_1 a$

$T_1 - \mu N_1 = m_1 a$

$T_1 - \mu m_1 g = m_1 a$

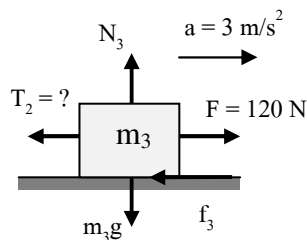
$T_1 = m_1(a + \mu g)$

$T_1 = 15(3 + 0.1(10))$

$\therefore T_1 = 60 \text{ N}$ **Ans**

หาแรงดึงในเส้นเชือก T_2

พิจารณาที่มวล 5 kg

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวระดับ

จาก $\Sigma F = ma$

หรือ $F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$

จะได้ $F - T_2 - f_3 = m_3 a$

$F - T_2 - \mu N_3 = m_3 a$

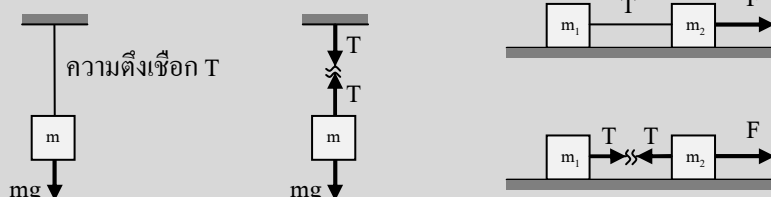
$F - T_2 - \mu(m_3 g) = m_3 a$

$120 - T_2 - 0.1(5 \times 10) = 5(3)$

$\therefore T_2 = 100 \text{ N}$ **Ans**

ข้อสังเกต

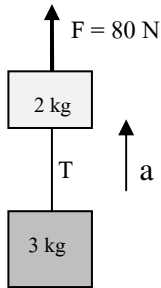
- แรงดึงเชือก แรงดึงเชือก หรือความตึงเชือก ในเส้นเชือกมวลเบา ถือว่ามีค่าเท่ากันตลอดความยาวเส้นเชือก และทุกส่วนของเส้นเชือกจะมีแรงดึงซึ่งกันและกัน ทำให้เส้นเชือกตึง เมื่อพิจารณาวัตถุแต่ละชิ้นที่เชื่อมต่อกันด้วยเส้นเชือกให้แยกออกจากกัน ให้คิดเสมือนว่าเอากรรไกรมาตัดเส้นเชือกให้ขาดออกจากกัน แล้วใส่แรงดึงเชือกแต่ละปลายของเส้นเชือกที่ถูกตัด

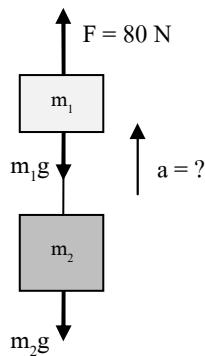
ตัวอย่างที่ 14

แรง 80 N ดึงวัตถุมวล 2 kg และ 3 kg ขึ้นในแนวตั้งตรงรูป ถ้าไม่คิดแรงต้านของอากาศ จงหาความเร่งและความตึงในเส้นเชือก

หาความเร่ง a

พิจารณาทั้งระบบ ให้คิดเสมือนอนุกรมมวลทั้งหมดเป็นก้อนเดียว แรงดึงเชือก T ถือว่าเป็นแรงภายในระบบไม่นำมาคิด

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

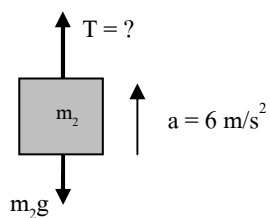
$$\text{จะได้ } F - m_1g - m_2g = (m_1 + m_2)a$$

$$80 - 2(10) - 3(10) = (2 + 3)a$$

$$\therefore a = 6 \text{ m/s}^2 \quad \text{Ans}$$

หาแรงดึง หรือความตึงในเส้นเชือก T

พิจารณามวล 3 kg

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

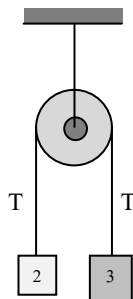
$$\text{จะได้ } T - m_2g = m_2a$$

$$T - 3(10) = 3(6)$$

$$\therefore T = 48 \text{ N } \quad \text{Ans}$$

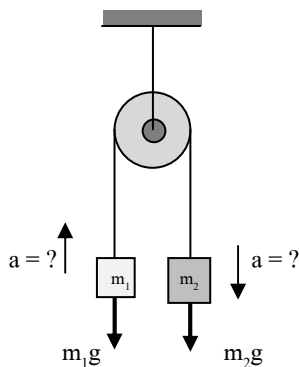
ตัวอย่างที่ 15

มวล 2 kg และ 3 kg แขนงอยู่ที่ปลายเชือกคล้องผ่านรอกกลิ้งดังรูป ถ้าเชือกและรอกมีมวลน้อยมาก จงหา ความเร่ง และแรงดึงในเส้นเชือก

หาความเร่ง a

พิจารณาทั้งระบบ มวล 3 kg ซึ่งหนักกว่าจะเคลื่อนที่ลง ส่วนมวล 2 kg จะเคลื่อนที่ขึ้น มวลทั้งสองเคลื่อนที่ด้วยขนาดความเร่ง a เท่ากัน แต่ทิศตรงข้ามกัน

“วาดรูปตามโจทย์ เขียนแรงภายนอกทั้งหมด ที่กระทำกับวัตถุ”

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } m_2g - m_1g = (m_1 + m_2)a$$

$$3(10) - 2(10) = (2 + 3)a$$

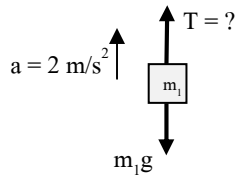
$$\therefore a = 2 \text{ m/s}^2 \quad \text{Ans}$$

หาแรงดึงในเส้นเชือก

พิจารณามวล 2 kg

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{ดึง}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

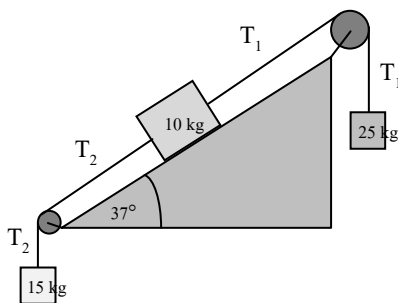
$$\text{จะได้ } T - m_1g = m_1a$$

$$T - 2(10) = 2(2)$$

$$\therefore T = 24 \text{ N } \quad \underline{\text{Ans}}$$

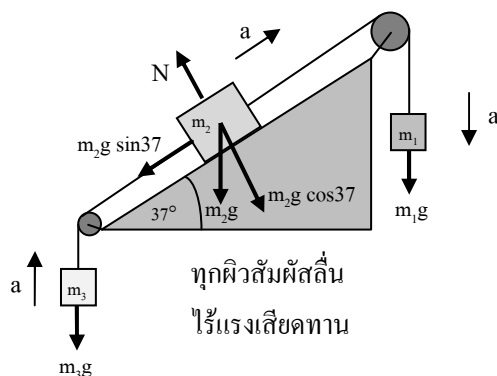
ตัวอย่างที่ 16

จากรูป จงหาความเร่ง และแรงดึงเชือกที่ผูกระหว่างมวลแต่ละก้อน ถ้าให้ทุกผิวสัมผัสลื่น

หาความเร่ง a

พิจารณาทั้งระบบ

ทุกผิวสัมผัสลื่น
ไร้แรงเสียดทาน

“ใส่แรงที่กระทำกับวัตถุทั้งหมด สมมติให้วัตถุเคลื่อนที่ไปในทิศทางใดทางหนึ่ง วัตถุจะมีขนาดความเร่ง a เท่ากันเพราะว่าคล้องผ่านรอกเดี่ยวตายตัว”

จากรูปสมมติให้วัตถุเคลื่อนที่ลงมาจากมวล m_1

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } m_1g - m_2g \sin 37 - m_3g = (m_1 + m_2 + m_3)a$$

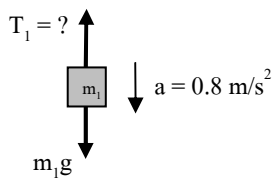
$$25(10) - 10(10)(3/5) - 15(10) = (25 + 10 + 15)a$$

$$\therefore a = 0.8 \text{ m/s}^2 \quad \text{Ans}$$

ความเร่ง a เป็นบวก แสดงว่าวัตถุเคลื่อนที่ไปในทิศตามที่สมมติไว้ หาก a เป็นลบจะเคลื่อนที่ในทิศตรงข้ามกับที่สมมติ

หาแรงตึงในเส้นเชือก T_1

พิจารณาที่มวล m_1

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

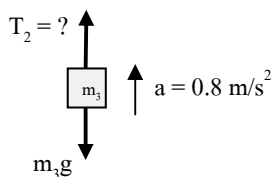
$$\text{จะได้ } m_1g - T_1 = m_1a$$

$$25(10) - T_1 = 25(0.8)$$

$$\therefore T_1 = 230 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

หาแรงตึงในเส้นเชือก T_2

พิจารณาที่มวล m_3

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } T_2 - m_3g = m_3a$$

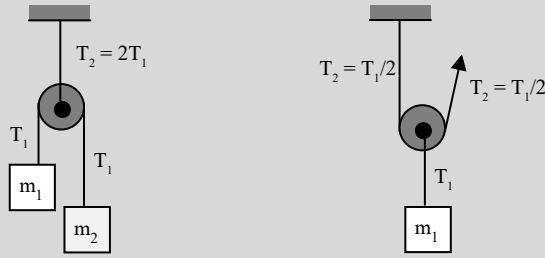
$$T_2 - 15(10) = 15(0.8)$$

$$\therefore T_2 = 162 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

ข้อสังเกต

- แรงดึงเชือกที่คล้องผ่านรอกแต่ละด้านจะมีค่าเท่ากันเสมอ

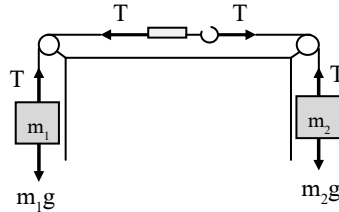

3.4 การหาค่าน้ำหนักของวัตถุจากตาชั่งสปริง

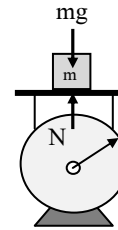
การหาค่าน้ำหนักของวัตถุจากเครื่องชั่ง หรือตาชั่งสปริงมีวิธีหาค่าได้อย่างไร นักเรียนจะได้เรียนรู้ในหัวข้อนี้

รูปที่ 1

รูปที่ 2

รูปที่ 3

รูปที่ 1 และ 2 ค่าน้ำหนักของวัตถุที่อ่านได้จากตาชั่งสปริงจะมีขนาดเท่ากับแรงดึงเชือก T

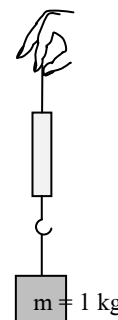
รูปที่ 3 ค่าน้ำหนักของวัตถุที่อ่านได้จากเครื่องชั่งจะเท่ากับค่าแรงปฏิกิริยา N ที่เครื่องชั่งกระทำกับวัตถุ

- ▶ ถ้าเราขึ้นบนเครื่องชั่งอยู่ในลิฟท์ หากลิฟท์ขาดตัวเราจะอยู่ในสภาพอย่างไร? และเครื่องชั่งจะอ่านค่าน้ำหนักได้เท่าไร?

ตัวอย่างที่ 17

จับปลายด้านบนของตาชั่งสปริงที่มีมวล 1 kg ผูกติดอยู่ ตาชั่งสปริงจะอ่านค่าได้เท่าไรถ้าให้วัตถุ

- อยู่นิ่ง
- เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร็วคงที่
- เคลื่อนที่ลงด้วยความเร็วคงที่
- เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร่งคงที่ 0.5 m/s^2
- เคลื่อนที่ลงด้วยความเร่งคงที่ 0.5 m/s^2

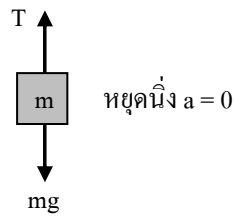

ตาชั่งสปริงจะอ่านค่าได้ เท่ากับแรงดึงเชือกที่แขวนและผูกติดกับมวล

ก. วัตถุอยู่นิ่ง

พิจารณาที่วัตถุ ใส่แรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ และปริมาณที่เกี่ยวข้องลงไปในรูปแบบ

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{ดึง}} - F_{\text{ดัน}} = ma$$

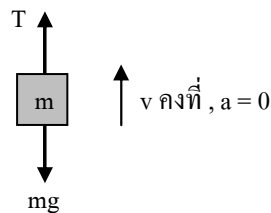
$$\text{จะได้ } T - mg = ma$$

$$T - 1(10) = 1(0)$$

$$\therefore T = 10 \text{ N (เท่ากับน้ำหนักของวัตถุ) } \underline{\text{Ans}}$$

ข. วัตถุเคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร็วคงที่

พิจารณาที่วัตถุ ใส่แรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ และปริมาณที่เกี่ยวข้องลงไปในรูปแบบ

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{ดึง}} - F_{\text{ดัน}} = ma$$

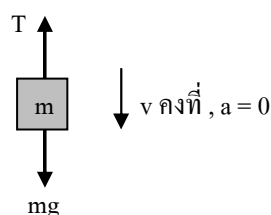
$$\text{จะได้ } T - mg = ma$$

$$T - 1(10) = 1(0)$$

$$\therefore T = 10 \text{ N (เท่ากับน้ำหนักของวัตถุ) } \underline{\text{Ans}}$$

ค. วัตถุเคลื่อนที่ลงด้วยความเร็วคงที่

พิจารณาที่วัตถุ ใส่แรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ และปริมาณที่เกี่ยวข้องลงไปในรูปแบบ

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

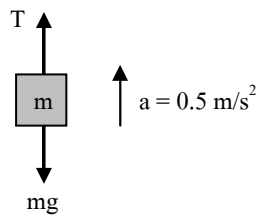
$$\text{จะได้ } mg - T = ma$$

$$1(10) - T = 1(0)$$

$$\therefore T = 10 \text{ N (เท่ากับน้ำหนักของวัตถุ) } \underline{\text{Ans}}$$

ง. วัตถุเคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร่งคงที่ 0.5 m/s^2

พิจารณาที่วัตถุ ใส่แรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ และปริมาณที่เกี่ยวข้องลงไปในรูปแบบ

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

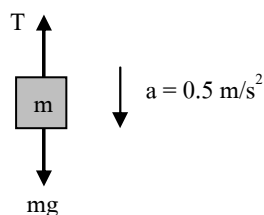
$$\text{จะได้ } T - mg = ma$$

$$T - 1(10) = 1(0.5)$$

$$\therefore T = 10.5 \text{ N (มากกว่าน้ำหนักของวัตถุ) } \underline{\text{Ans}}$$

จ. วัตถุเคลื่อนที่ลงด้วยความเร่งคงที่ 0.5 m/s^2

พิจารณาที่วัตถุ ใส่แรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ และปริมาณที่เกี่ยวข้องลงไปในรูปแบบ

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } mg - T = ma$$

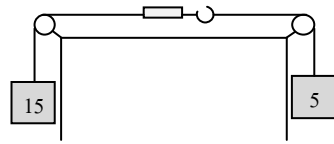
$$1(10) - T = 1(0.5)$$

$$\therefore T = 9.5 \text{ N (น้อยกว่าน้ำหนักของวัตถุ) } \underline{\text{Ans}}$$

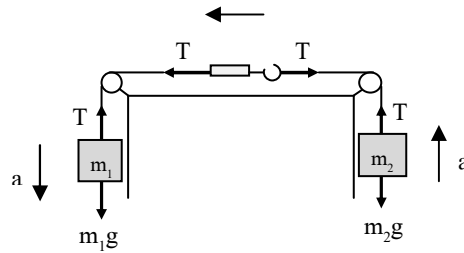

ตัวอย่างที่ 18

วัตถุมวล 5 kg และ 15 kg ผูกติดกับตาชั่งสปริงคังรูป ตาชั่งสปริงจะอ่านค่าได้เท่าใด

ตาชั่งสปริงจะอ่านค่าได้ เท่ากับแรงดึงเชือกที่ผูกติดกับมวล โดยแรงดึงเชือกเส้นเดียวกันจะมีค่าเท่ากันตลอด
พิจารณาที่วัตถุ ใส่แรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ และปริมาณที่เกี่ยวข้องลงไปในรูปแบบ

จากรูป วัตถุจะเคลื่อนที่ลงมาจากมวลที่มากกว่าคือมวล 15 kg เคลื่อนที่ลง ส่วนมวล 5 kg เคลื่อนที่ขึ้น
พิจารณาการเคลื่อนที่ทั้งระบบ เพื่อหาความเร่ง a

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

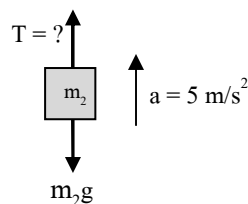
$$\text{จะได้ } m_1g - m_2g = (m_1 + m_2) a$$

$$15(10) - 5(10) = (15 + 5)a$$

$$\therefore a = 5 \text{ m/s}^2$$

หาแรงดึงเชือก T

พิจารณาที่มวล m_2

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } T - m_2g = m_2a$$

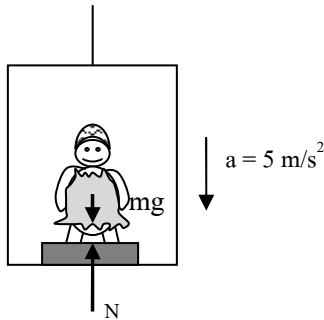
$$T - 5(10) = 5(5)$$

$$\therefore T = 75 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

ตัวอย่างที่ 19

ธิดาช้างมีมวล 100 kg มีเคล็ดลับในการลดน้ำหนัก ให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่งโดยไม่ต้องอดข้าว หรือไปออกกำลังกายให้เหนื่อย สามารถทำได้ และได้ผลทันตาเห็น วิธีของเธอก็คือ ยกเครื่องชั่งน้ำหนักเข้าไปในลิฟท์ บอกรางคมูลิฟท์ทั้งบังคับลิฟท์ให้เคลื่อนที่ลงด้วยความเร่งคงที่ 5 m/s^2 จากนั้นเธอขึ้นไปยืนยืมบนเครื่องชั่ง นักเรียนคิดว่า ธิดาช้างจะสามารถลดน้ำหนักได้อย่างที่พูดไว้หรือไม่ และเครื่องชั่งจะอ่านค่าน้ำหนักเธอได้เท่าไร

“วาดรูปตามโจทย์ เขียนแรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุในที่นี้คือธิดาช้าง ให้จำไว้ว่าค่าน้ำหนักที่อ่านได้จากเครื่องชั่งก็คือแรงปฏิกิริยา N ของเครื่องชั่งที่กระทำกับวัตถุ ซึ่งมีขนาดเท่ากับแรงกิริยาที่วัตถุกระทำกับเครื่องชั่ง แต่มีทิศทางตรงข้ามกัน ตามกฎข้อ 3 ของนิวตัน”

ลิฟท์เคลื่อนที่ลงด้วยลงด้วย $a = 5 \text{ m/s}^2$

พิจารณาการเคลื่อนที่ของวัตถุ(คน)ในแนวตั้ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } mg - N = ma$$

$$100(10) - N = 100(5)$$

$$N = 500 \text{ N}$$

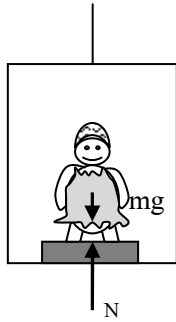
∴ ธาช้างจะอ่านได้ = 50 กิโลกรัม เป็นจริงดังธิดาช้างบอก **Ans**

“ใครสนใจจะเอาเคล็ดลับการลดน้ำหนัก แบบธิดาช้างนี้ไปใช้ก็ได้นะ!!”

ตัวอย่างที่ 20

จากโจทย์ตัวอย่างที่ 20 ให้นักเรียนหาค่าน้ำหนักที่อ่านได้จากเครื่องชั่ง เป็นกิโลกรัม หากบังคับลิฟท์ให้เคลื่อนที่โดย

- ก. ลิฟท์อยู่นิ่ง
- ข. ลิฟท์เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร่ง 1 m/s^2
- ค. ลิฟท์เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความหน่วง 1 m/s^2
- ง. ลิฟท์เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร็วคงที่ 1 m/s
- จ. ลิฟท์เคลื่อนที่ลงด้วยความเร่ง 1 m/s^2
- ฉ. ลิฟท์เคลื่อนที่ลงด้วยความหน่วง 1 m/s^2
- ช. ลิฟท์เคลื่อนที่ลงด้วยความเร็วคงที่ 1 m/s
- ซ. ลิฟท์ขาด

$a = 0$

ก. ลิฟท์อยู่นิ่ง $a = 0$

$$\Sigma F = ma$$

$$N - mg = 0$$

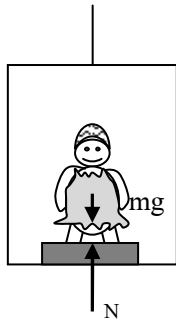
$$N = mg$$

$$N = 100(10) = 1000 \text{ N}$$

$\therefore$ ตาชั่งจะอ่านได้ = 100 กิโลกรัม

Ans

“ลิฟท์หยุดนิ่ง ก็เหมือนชั่งน้ำหนักปกติบนพื้น”

$a = 1 \text{ m/s}^2$

ข. ลิฟท์เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร่ง $a = 1 \text{ m/s}^2$

$$\Sigma F = ma$$

$$N - mg = ma$$

$$N = m(a + g)$$

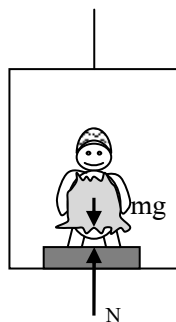
$$N = 100(1 + 10)$$

$$N = 1100 \text{ N}$$

$\therefore$ ตาชั่งจะอ่านได้ = 110 กิโลกรัม

Ans

“ลิฟท์เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร่ง เป็นบวก แสดงว่าเคลื่อนที่ด้วยความเร็วเพิ่มขึ้นสม่ำเสมอ ตามนิยามของความเร่งในบทที่ 2 ใด คงจำได้นะครับ”

$a = -1 \text{ m/s}^2$

ค. ลิฟท์เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความหน่วง $a = -1 \text{ m/s}^2$

$$\Sigma F = ma$$

$$N - mg = ma$$

$$N = m(a + g)$$

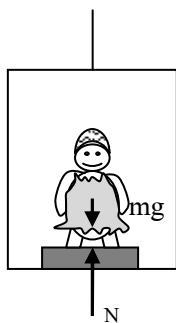
$$N = 100(-1 + 10)$$

$$N = 900 \text{ N}$$

$\therefore$ ตาชั่งจะอ่านได้ = 90 กิโลกรัม

Ans

“ลิฟท์เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความหน่วง a เป็น- แสดงว่าเคลื่อนที่ด้วยความเร็วลดลงสม่ำเสมอ เหมือนที่มอเตอร์ไซด์เหยียบเบรคหัวทิ่ม”

v คงที่

$a = 0$

ง. ลิฟท์เคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร็วคงที่ $v = 1 \text{ m/s} \therefore a = 0$

$$\Sigma F = ma$$

$$N - mg = 0$$

$$N = mg$$

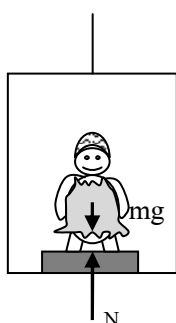
$$N = 100(10)$$

$$N = 1000 \text{ N}$$

$\therefore$ ตาชั่งจะอ่านได้ = 100 กิโลกรัม

Ans

“ลิฟท์เคลื่อนที่ด้วยความเร็วคงที่ $\therefore$ ความเร่งเป็นศูนย์ ใคร ๆ ก็รู้”

$a = 1 \text{ m/s}^2$

จ. ลิฟท์เคลื่อนที่ลงด้วยความเร่ง $a = 1 \text{ m/s}^2$

$$\Sigma F = ma$$

$$mg - N = ma$$

$$N = m(g - a)$$

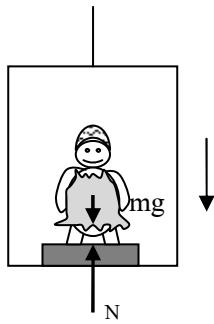
$$N = 100(10 - 1)$$

$$N = 900 \text{ N}$$

∴ ตาชั่งจะอ่านได้ = 90 กิโลกรัม **Ans**

ฉ. ลิฟท์เคลื่อนที่ลงด้วยความหน่วง $a = -1 \text{ m/s}^2$

$$\Sigma F = ma$$

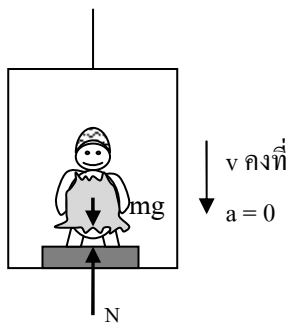
$$mg - N = ma$$

$$N = m(g - a)$$

$$N = 100(10 - (-1))$$

$$N = 1100 \text{ N}$$

∴ ตาชั่งจะอ่านได้ = 110 กิโลกรัม **Ans**

ช. ลิฟท์เคลื่อนที่ลงด้วยความเร็วคงที่ $v = 1 \text{ m/s}$ ∴ $a = 0$

$$\Sigma F = ma$$

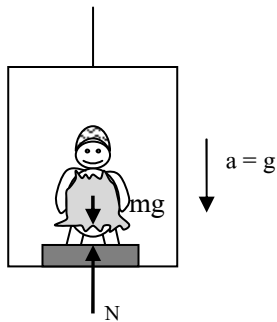
$$mg - N = 0$$

$$N = mg$$

$$N = 100(10)$$

$$N = 1000 \text{ N}$$

∴ ตาชั่งจะอ่านได้ = 100 กิโลกรัม **Ans**

ซ. ลิฟท์ขาด $a = g$

$$\Sigma F = ma$$

$$mg - N = mg$$

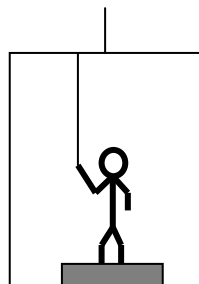
$$N = 0 \text{ N}$$

∴ ตาชั่งจะอ่านได้ = 0 กิโลกรัม **Ans**

“ลิฟท์ขาด!! อ๊ย! ชิดาซังจะอยู่ในสภาพไร่น้ำหนัก และ เคลื่อนที่อย่างอิสระภายใต้แรงดึงดูดของโลก ด้วยความเร่ง $a = g$ ”

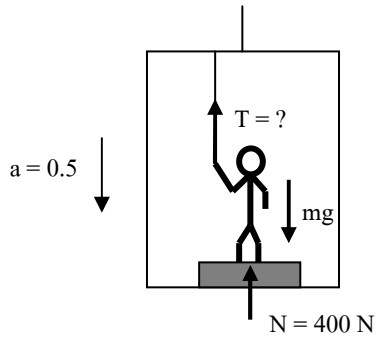
ตัวอย่างที่ 21

ชายคนหนึ่งมีมวล 50 kg ยืนอยู่บนตาชั่ง ในลิฟท์ที่กำลังเคลื่อนที่ลงด้วยความเร่ง 0.5 m/s^2 ในขณะเดียวกัน เขาใช้มือข้างหนึ่งดึงเชือกที่ห้อยลงมาจากเพดานลิฟท์ ตาชั่งเข็มชี้ที่ 40 kg จงหาแรงดึงในเส้นเชือก

จากรูป เขียนแรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ(คน) และปริมาณที่เกี่ยวข้องลงในรูป

พิจารณาการเคลื่อนที่ของคนในแนวตั้ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

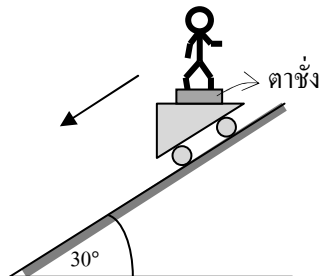
$$\text{จะได้ } mg - N - T = ma$$

$$50(10) - 400 - T = 50(0.5)$$

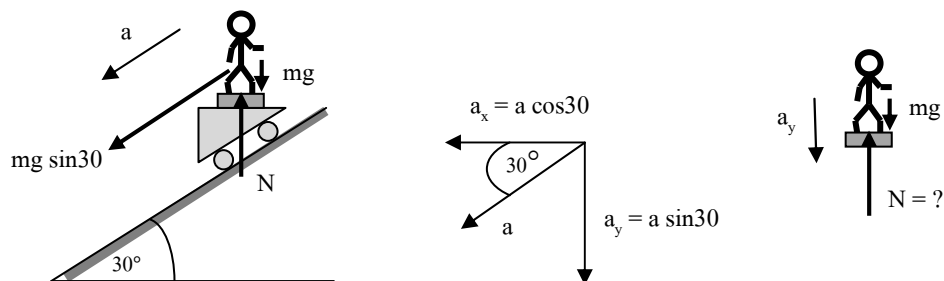
$$\therefore T = 75 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

ตัวอย่างที่ 22

บักห่าน้อยมวล 40 kg ขึ้นชิ่งน้ำหนักบนล้อเลื่อนมวลเบา ซึ่งเคลื่อนที่ลงตามพื้นเอียงชันทำมุม 30° กับแนวระดับ น้ำหนักที่อ่านได้จากตาชั่งเป็นกี่กิโลกรัม

จากรูป เขียนแรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ(บักห่าน้อย) และปริมาณที่เกี่ยวข้องลงในรูป

โจทย์ต้องการหาค่าน้ำหนักที่อ่านได้จากตาชั่ง หรือแรงปฏิกิริยา N ซึ่งอยู่ในแนวตั้ง เพื่อให้ง่ายในกาณคำนวณจะหาความเร่งในแนวตั้งก่อน แล้วจึงหาค่า N

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวเอียงของพื้น แรงที่ทำให้วัตถุเคลื่อนที่ลงมาตามแนวเอียงคือ $mg \sin 30$ ซึ่งแตกออกมาจากแรง mg

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } mg \sin 30 = ma$$

$$a = g \sin 30$$

$$= 10(1/2)$$

$$a = 5 \text{ m/s}^2$$

$$\therefore a_y = a \sin 30 = (5 \times 1/2) = 2.5 \text{ m/s}^2$$

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } mg - N = ma_y$$

$$40(10) - N = 40(2.5)$$

$$N = 300 \text{ N}$$

$$\therefore \text{ตาชั่งจะอ่านได้} = 30 \text{ กิโลกรัม} \quad \underline{\text{Ans}}$$

ตัวอย่างที่ 23

ชายคนหนึ่งมวล 70 kg โหนเชือกซึ่งแขวนห้อยลงมาจากเพดาน จงหาความตึงของเชือกเมื่อเขาไต่เชือก

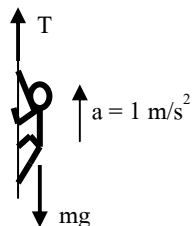

ก. ขึ้นด้วยความเร่งคงที่ 1 m/s^2

ข. ลงด้วยความเร่งคงที่ 1 m/s^2

“วาดรูปตามโจทย์ เขียนแรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุ(คน)นั้นคือ แรงดึงจากเส้นเชือก T มีทิศขึ้น และน้ำหนักวัตถุ mg ”

ก. ไต่ขึ้นด้วย $a = 1 \text{ m/s}^2$

พิจารณาการเคลื่อนที่ของคนในแนวตั้ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

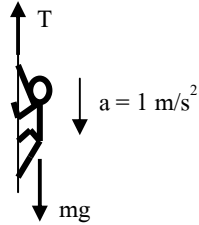
$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } T - mg = ma$$

$$T - 70(10) = 70(1)$$

$$\therefore T = 770 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

ข. ใต้ลงด้วย $a = 1 \text{ m/s}^2$

พิจารณาการเคลื่อนที่ของคนในแนวตั้ง

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } mg - T = ma$$

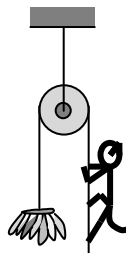
$$70(10) - T = 70(1)$$

$$\therefore T = 630 \text{ N} \quad \text{Ans}$$

“ถ้าเขาใต้เชือกขึ้น หรือลงด้วยความเร็วคงที่ แรงตึงในเส้นเชือกจะเป็นเท่าไร?”

ตัวอย่างที่ 24

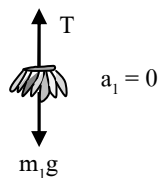
ลิ้งไม้มีมวล 8 kg โหนเชือก โดยปลายเชือกคล้องผ่านรอก มีกล้วยเครือหนึ่งมวล 10 kg ผูกติดอยู่ลิ้ง จะต้องใต้เชือกอย่างไรจึงจะทำให้กล้วยอยู่นิ่ง

กล้วยอยู่นิ่งแสดงว่าลิ้งต้องใต้ขึ้น เนื่องจากมีมวลน้อยกว่า

กล้วยอยู่นิ่ง $\therefore$ ความเร่งของกล้วย $a_1 = 0$

พิจารณาที่กล้วย

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

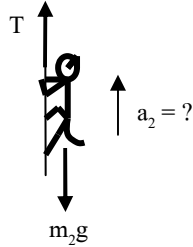

จะได้ $T = m_1g$ เมื่อ $a = 0$

$$T = 10(10)$$

$$\therefore T = 100 \text{ N}$$

พิจารณาที่ลิง

จาก $\Sigma F = ma$

หรือ $F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$

จะได้ $T - m_2g = m_2a_2$

$$100 - 8(10) = 8 a_2$$

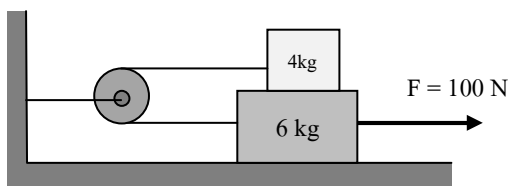
$$a_2 = 2.5$$

$\therefore$ ลิงต้องไต่เชือกขึ้นด้วยความเร่ง 2.5 m/s^2 **Ans**

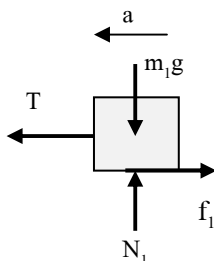
ตัวอย่างที่ 25

จากรูปกล่อง 2 ใบ วางซ้อนกัน ถ้าสัมประสิทธิ์ความเสียดทานระหว่างสัมผัสทุกผิวเป็น 0.25 จงหาความเร่ง และแรงดึงในเส้นเชือก

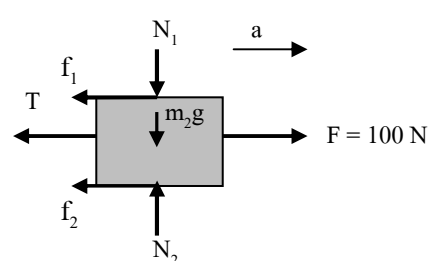
“โจทย์ข้อนี้เป็นตัวอย่างที่ดี ให้นักเรียนได้ทดสอบความเข้าใจ กฎข้อ 3 ของนิวตัน และการใส่แรงกระทำกับวัตถุที่พิจารณา”

พิจารณาที่กล่องบน

พิจารณาที่กล่องล่าง

“จะเห็นได้ว่า แรงปฏิกิริยา N_1 ที่กระทำกับกล่องทั้งสองมีค่าเท่ากับน้ำหนักของกล่องใบบน ส่วนแรงปฏิกิริยา N_2 ที่กระทำกับกล่องใบล่างมีค่าเท่ากับน้ำหนักของกล่องทั้งสองใบรวมกัน”

คิดที่กล่องบน $m_1 = 4$ กก

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวระดับ

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } T - f_1 = m_1 a$$

$$T - \mu N_1 = m_1 a$$

$$T - 0.25(4 \times 10) = 4a$$

$$T = 4a + 10 \text{ ---- (1)}$$

คิดที่กล่องล่าง $m_2 = 6$ กก

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } F - T - f_1 - f_2 = m_2 a$$

แทนค่า T จาก (1) และ $f = \mu N$

$$F - (4a + 10) - \mu N_1 - \mu N_2 = m_2 a$$

เมื่อ $N_1 = m_1 g$, $N_2 = N_1 + m_2 g$ จะได้

$$F - (4a + 10) - \mu m_1 g - \mu(N_1 + m_2 g) = m_2 a$$

$$100 - (4a + 10) - 0.25(4 \times 10) - 0.25(4 \times 10 + 6 \times 10) = 6a$$

$$\therefore a = 5.5 \text{ m/s}^2 \text{ Ans}$$

แทนค่า a ใน (1)

$$T = 4a + 10$$

$$T = 4(5.5) + 10$$

$$\therefore T = 32 \text{ N Ans}$$

หรืออาจคิดทั้งระบบก็ได้สำหรับคนที่คิดเองแล้ว

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$F - f_2 - f_1 - f_1 = (m_1 + m_2)a$$

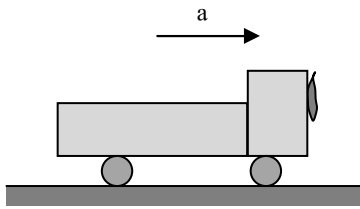
$$100 - 0.25(10 \times 10) - 0.25(4 \times 10) - 0.25(4 \times 10) = 10a$$

$$\therefore a = 5.5 \text{ m/s}^2 \text{ Ans}$$

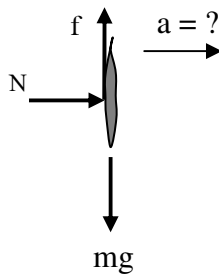
ตัวอย่างที่ 26

จากรูปจงหาความเร่งอย่างน้อยที่สุดของรถ ที่จะไม่ทำให้ใบไม้ที่ปลิวมาติดที่หน้ากระจกรถ ตกลงมา ถ้าสัมประสิทธิ์ความเสียดทานระหว่างกระจกรถและใบไม้เท่ากับ 0.50 (ไม่คิดแรงปะทะของลม)

“โจทย์ข้อนี้ ถ้าไม่วาดรูปจะมันตีบและคิดไม่ออก แต่ถ้าได้ลองวาดรูป ใส่แรงทั้งหมดที่กระทำกับวัตถุลงไป จะเห็นภาพแนวทางแก้ปัญหาที่แสนจะง่าย ฉะนั้นวาดรูป ใส่แรง ทุกครั้งที่ทำโจทย์นะครับ”

พิจารณาที่ใบไม้

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวระดับ

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } N = ma \text{ --- (1)}$$

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง วัตถุไม่มีการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง

$$\text{จะได้ } f = mg$$

$$\mu N = mg$$

$$N = mg/\mu$$

แทนค่า N ใน (1)

$$N = ma \text{ --- (1)}$$

$$mg/\mu = ma$$

$$a = g/\mu \quad \text{“สังเกตให้ดี ขนาดมวลไม่มีผลเลยครับ”}$$

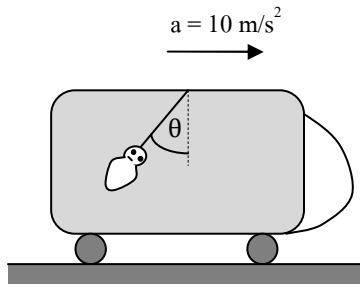
$$a = 10/0.5$$

$$\therefore a = 20 \text{ m/s}^2 \text{ **Ans**}$$

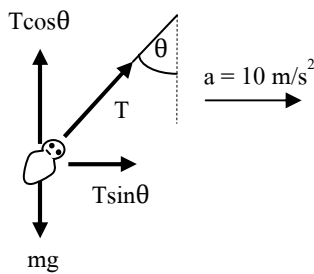

ตัวอย่างที่ 27

จากรูปจงหาว่าเชือกที่ผูกตุ๊กตา แขนวนติดกับเพดานรถตู้ จะทำมุมเท่าใดกับแนวดิ่ง ถ้าหากรถตู้เคลื่อนที่ ด้วยความเร็ว 10 m/s^2

พิจารณาที่ตุ๊กตา

“วาดรูปตามโจทย์ เขียนแรงทั้งหมด ที่กระทำกับวัตถุ”

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวระดับ

$$\text{จาก } \Sigma F = ma$$

$$\text{หรือ } F_{\text{เสริม}} - F_{\text{ต้าน}} = ma$$

$$\text{จะได้ } T \sin \theta = ma \text{ --- (1)}$$

พิจารณาการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง วัตถุไม่มีการเคลื่อนที่ในแนวดิ่ง

$$\text{จะได้ } T \cos \theta = mg \text{ --- (2)}$$

$$(1)/(2) , T \sin \theta / T \cos \theta = ma/mg$$

$$\tan \theta = a/g$$

$$\tan \theta = 10/10$$

$$\tan \theta = 1$$

$$\therefore \theta = 45^\circ \quad \text{Ans}$$

ข้อสังเกต

- ไม่ว่าโจทย์จะออกมาอย่างไร พลิกแพลงก็ตลบทก็ตาม **อย่าตกใจ!** ให้วาดรูป ใส่แรงหรือปริมาณที่เกี่ยวข้องลงไปในรูปแบบ จากนั้นใช้ความคิดว่าเป็นเรื่องอะไร เขียนสมการที่เกี่ยวข้องลงไป แล้วใช้คณิตศาสตร์แก้สมการหาคำตอบออกมาได้อย่างสบาย ๆ การฝึกทำโจทย์บ่อย ๆ ซ้ำ ๆ หลาย ๆ รอบ จะทำให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา และคิดได้เร็วขึ้นด้วยครับ

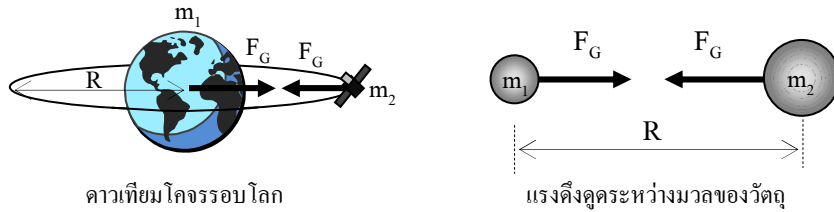

3.6 กฎแรงดึงดูดระหว่างมวลของนิวตัน

นิวตันได้นำผลการสังเกตของนักดาราศาสตร์ทั้งหลายมาสรุปว่า การที่ดวงจันทร์ หรือดาวเทียมโคจรรอบโลก โลกและดาวเคราะห์ต่างๆ โคจรรอบดวงอาทิตย์ได้ เนื่องจากมีแรงกระทำระหว่างดวงดาวแต่ละคู่ ซึ่งเป็นแรงดึงดูดระหว่างมวลของดวงดาว หรือวัตถุทุกชนิดในเอกภพ กฎแรงดึงดูดระหว่างมวลของนิวตันมีใจความโดยสรุปว่า

“วัตถุทั้งหลายในเอกภพจะออกแรงดึงดูดซึ่งกันและกัน โดยขนาดของแรงดึงดูดระหว่างวัตถุคู่หนึ่งจะแปรผันตรงกับผลคูณระหว่างมวลวัตถุทั้งสอง และจะแปรผกผันกับกำลังสองของระยะห่างระหว่างวัตถุทั้งสองนั้น”

“นั่นก็คือ.....”

$$F_G = \frac{Gm_1m_2}{R^2}$$

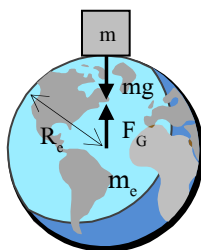
เมื่อ m_1 และ m_2 เป็นมวลของวัตถุทั้งสอง

R เป็นระยะห่างของวัตถุทั้งสอง

G เป็นค่าคงตัวความโน้มถ่วงสากลมีค่า $6.673 \times 10^{-11} \text{ Nm}^2/\text{kg}^2$

F_G เป็นขนาดของแรงดึงดูดระหว่างมวล

เราสามารถหามวลของโลก หรือมวลของดาวเคราะห์ดวงอื่นๆ ได้โดยใช้กฎแรงดึงดูดระหว่างมวลของนิวตัน เมื่อวางวัตถุไว้บนโลก หรือบนดาวเคราะห์ แรงดึงดูดระหว่างมวลของวัตถุกับมวลของโลกมีค่าเท่ากับน้ำหนักของวัตถุ หรือแรงดึงดูดของโลกที่กระทำกับวัตถุ

$$\begin{aligned} \text{จาก } F_G &= \frac{Gm_1m_2}{R^2} \\ mg &= \frac{Gmm_e}{R_e^2} \\ m_e &= \frac{gR_e^2}{G} \end{aligned}$$

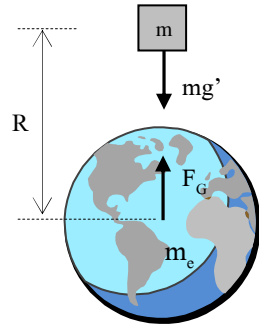

รัศมีของโลก $R_e = 6.38 \times 10^6 \text{ m}$

$\therefore$ มวลของโลก $m_e = 9.8(6.38 \times 10^6)^2 / (6.67 \times 10^{-11})$

$m_e = 5.98 \times 10^{24} \text{ kg}$

การหาความเร่งเนื่องจากความโน้มถ่วง ก็หาได้จากกฎแรงดึงดูดระหว่างมวลของนิวตันเช่นกัน

จาก $F_G = \frac{Gm_1m_2}{R^2}$

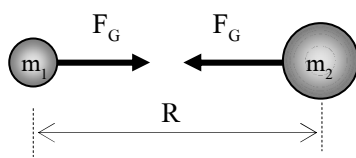
$mg' = \frac{Gmm_e}{R^2}$

$\therefore g' = \frac{Gm_e}{R^2}$

เป็นค่าความโน้มถ่วงของโลก g' ที่ระยะ R จากจุดศูนย์กลางโลก

ตัวอย่างที่ 28

จงหาแรงดึงดูดระหว่างมวลของอนุภาคสองอนุภาค มีมวล 1.0 พิโคกรัม และ 2.0 นาโนกรัม อยู่ห่างกัน 1.0 ไมโครเมตร กำหนดให้ $G = 6.6 \times 10^{-11} \text{ Nm}^2/\text{kg}^2$

$m_1 = 1.0 \times 10^{-12} \times 10^{-3} = 1.0 \times 10^{-15} \text{ kg}$

$m_2 = 2.0 \times 10^{-9} \times 10^{-3} = 2.0 \times 10^{-12} \text{ kg}$

$R = 1.0 \times 10^{-6} \text{ m}$

จาก $F_G = \frac{Gm_1m_2}{R^2}$

แทนค่าจะได้ $F_G = \frac{6.6 \times 10^{-11} \times 1.0 \times 10^{-15} \times 2.0 \times 10^{-12}}{(1.0 \times 10^{-6})^2}$

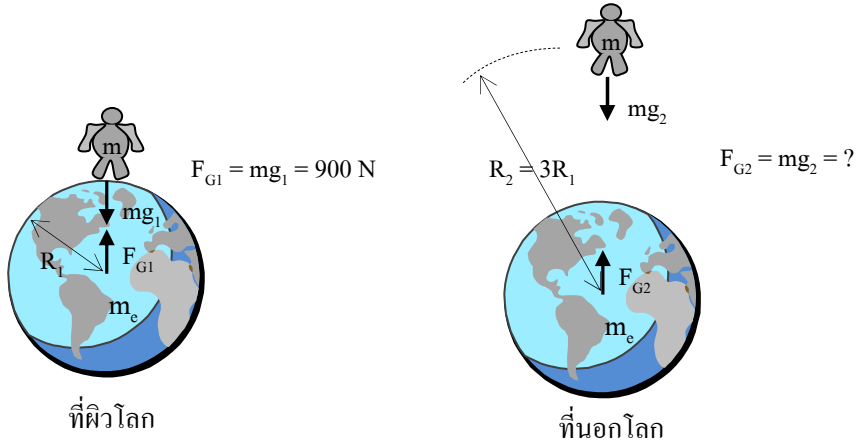
$\therefore F_G = 1.32 \times 10^{-25} \text{ N}$ **Ans**

ตัวอย่างที่ 29

หุ่นยนต์หนัก 900 นิวตัน ที่ผิวโลก ถ้าเอาไปชั่งน้ำหนัก ณ ตำแหน่งที่ห่างจากจุดศูนย์กลางโลก 3 เท่ารัศมีโลก หุ่นยนต์จะหนักเท่าไร

วาดรูปตามโจทย์

$$\text{จาก } F_G = \frac{Gm_1m_2}{R^2}$$

เมื่อ G, m_1, m_2 มีค่าคงเดิม

จึงได้ความสัมพันธ์ $F_G \propto \frac{1}{R^2}$

$$\text{หรือ } \frac{F_{G2}}{F_{G1}} = \frac{R_1^2}{R_2^2}$$

$$\text{แทนค่าจะได้ } \frac{F_{G2}}{900} = \frac{R_1^2}{(3R_1)^2}$$

$$\therefore F_{G2} = 100 \text{ N} \quad \text{Ans}$$